

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NELEGÁLNÍ ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZINCŮ
V ČR JAKO NEGATIVNÍ SPOLEČENSKÝ JEV**

Autor práce: Jana Interholzová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jana Interholzová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční (Individuální)

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Nelegální zaměstnávání cizinců v ČR jako negativní společenský jev

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Illegal employment of foreigners in the Czech Republic as a negative social phenomenon

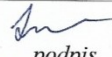

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. et. Bc. Josef Kříha

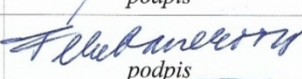
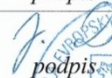
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 4/2019

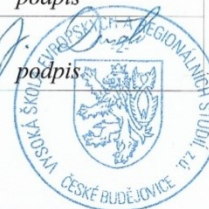
Cíl bakalářské práce:

Hlavní cíl bakalářské práce je v širším teoretickém postihu demonstrovat základní pojmosloví, východiska a legislativní aspekty zkoumané oblasti. V rámci užšího vymezení hlavního cíle bakalářské práce budou věcně demonstrovány celospolečenské důvody a příčiny vzniku nelegálního zaměstnávání cizinců v rámci teritoriálního území České republiky, včetně právní odpovědnosti fyzických a právnických osob.

Student: Jana Interholzová	12. 9. 2019 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha	20. 9. 2019 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: Doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	4. 10. 19 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	4. 10. 2019 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	9. 10. 2019 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Bc Josefu Kříhovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

INTERHOLZOVÁ, J. *Nelegální zaměstnávání cizinců v ČR jako negativní společenský jev: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2020. 54s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Josef Kříha

Klíčová slova: cizinec, nelegální zaměstnání, práce, trh, zákon, zaměstnanec, zaměstnavatel

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) formou širšího teoretického vhledu primárně obsahuje základní teoretická východiska, pojmosloví a legislativní aspekty zkoumané tematické oblasti. V rámci užšího vymezení jsou zde věcně demonstrovány celospolečenské důvody a příčiny vzniku nelegálního zaměstnávání cizinců v rámci teritoriálního území České republiky včetně právní odpovědnosti fyzických a právnických osob.

V rámci teoreticko-praxeologického postihu „*de lege lata*“ stavu účinné právní úpravy budou úžeji objasněny problémové aspekty nástrojů veřejného práva regulujících nelegální zaměstnávání v rámci teritoriálního území České republiky, včetně specifikace důvodů a příčin jeho vzniku. Samostatné subkapitoly „práce“ budou formou dílčích a zevšeobecnujících „*de lege ferenda*“ návrhů demonstrovány možné návrhy dílčích změn současné legislativní úpravy.

ABSTRACT

INTERHOLZOVÁ, J. *Illegal employment of foreigners in the Czech Republic as a negative social phenomenon: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2020. 54s. p. Supervisor: Mgr. Bc. Josef Kříha

Key words: foreigner, illegal, employment, work, market, law, employee, employer

The factual part of the bachelor's thesis (hereinafter referred to as the "*thesis*") contains a broader theoretical insight, which contains the basic theoretical background, terminology and legislative aspects of the researched thematic area. Within the narrower definition, the social reasons and causes of illegal employment of foreigners within the territory of the Czech Republic, including the legal liability of natural and legal persons, are materially demonstrated here.

Within the theoretical practical sanction "*de lege lata*" of the state of legal regulation, problematic aspects of public law instruments regulating illegal employment within the territorial territory of the Czech Republic will be clarified, including the reasons and causes of its origin. Separate subchapters of the "*thesis*" will contain partial and generalizing "*legal ferenda*", possible proposals for partial changes to the current legislation.

Obsah

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 MIGRACE CIZINCŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY	11
2.1 Migrační teorie	13
2.2 Mezinárodní migrace	16
2.2.1 Mezinárodní migrace do České republiky	18
2.2.2 Historické kořeny příchodu Ukrajinců.....	18
2.2.3 Historické kořeny příchodu Číňanů	19
2.2.4 Historické kořeny příchodu Vietnamců	19
3 SVOBODNÝ TRH	20
3.1 Zaměstnávání cizinců.....	22
3.2 Situace na trhu práce v České republice	23
4 LEGISLATIVNÍ ASPEKTY ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	26
4.1 Zaměstnanecká karta	27
4.2 Krátkodobé pracovní povolení do 90 dní.....	28
4.2.1 Účastníci řízení	29
4.2.2 Hlášení volných pracovních míst	30
4.2.3 Oznamovací povinnost.....	30
4.3. Historická geneze vývoje zákona o zaměstnanosti	31
5 VSTUP CIZINCŮ NA TRH PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE	36
5.1 Motivy a příčiny nelegálního zaměstnávání cizinců	37
5.2 Trestněprávní a správněprávní postih nelegálního zaměstnávání cizinců	38
6 DOPADY STÁTNÍHO ZÁSAHU	40
6.1 Ekonomické dopady	41
6.2 Kriminalita	42
6.3 Regulace migrace a její nechtěné dopady	43
6.4 Situační problémové příklady zákona o zaměstnanosti	44
6.4.1 „De lege ferenda“ návrhy možných dílčích zákonodárných změn.....	48
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
SEZNAM ZKRATEK	53
SEZNAM GRAFŮ	54

Úvod

Nelegální zaměstnávání cizinců je velmi populární a diskutované téma. Zkoumané téma se vyznačuje stálou společenskou aktuálností a to nejen v rámci teritoriálního území České republiky, tak i v národních či nadnárodních konsekvencích. Lze ho považovat za součást „šedé ekonomiky“ a je vlastní každé ekonomice, která otevírá své trhy zahraniční pracovní síle. Podstatou nelegální zaměstnanosti je porušování obecně závazných právních předpisů umožňujících zaměstnávání, podnikání, vstup a pobyt cizinců. Samotné vymezení pojmu „*nelegální práce*“ nalezneme v zákoně č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o zaměstnanosti**“). Je to tendence „*authority – vlády*“ zakazovat menšině jisté chování. Zakázané a tudíž trestné je takové chování, které někomu způsobilo zřejmou újmu na životě, zdraví nebo majetku. Dle slov Josefa Šímy: „*Vzniká tak, chtělo by se říci v planetárním rozměru, fenomén „zločinu bez oběti“, tedy kriminalizování – obvykle menšinového chování – které ve skutečnosti nikoho nepoškozuje v žádném relevantním slova smyslu.*“¹

Nelegální zaměstnávání je komplexní, trvalý a strukturovaný fenomén vyvolávaný řadou příčin, rychle se mění a souvisí s velkým počtem politických, ekonomických, sociálních, institucionálních a individuálních faktorů. Vyskytuje se ve všech zemích, kde je zaměstnávání regulováno právními předpisy. Formy nelegálního zaměstnávání se rychle mění v závislosti na vývoji legislativy a na praktických krocích přijatých k její redukci.

Věcná část „*práce*“ formou širšího teoretického vhledu primárně obsahuje základní teoretická východiska, pojmosloví a legislativní aspekty zkoumané tematické oblasti. V rámci užšího vymezení jsou zde věcně demonstrovány celospolečenské důvody a příčiny vzniku nelegálního zaměstnávání cizinců v rámci teritoriálního území České republiky včetně právní odpovědnosti fyzických a právnických osob. Nastiňuje historii migrace cizinců na naše území i některé statistické údaje výše uvedených skutečností. „*Práce*“ úžeji objasňuje problémové aspekty nástrojů veřejného práva regulujících nelegální zaměstnávání v rámci teritoriálního území České republiky, včetně specifikace důvodů a příčin jeho vzniku. V samostatných subkapitolách „*práce*“

¹ ŠÍMA, J., ŠŤASTNÝ, D. „*Zločiny*“ bez oběti [online]. Praha: Liberální institut, 2004, č. 8. [cit. 2020-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.libinst.cz/stranka.php?id=51&highlight=drogy>>.

jsou formou dílčích a zevšeobecňujících „*de lege ferenda*“ návrhů demonstrovány možné návrhy dílčích změn současné legislativní úpravy.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem práce je teoretickým způsobem demonstrovat vybrané celospolečenské důvody a příčiny nelegálního zaměstnávání cizinců v rámci teritoriálního území ČR včetně právní odpovědnosti fyzických a právnických osob.

„Práce“ je rozdělena na teoretickou a teoreticko-praxeologickou část do šesti navazujících a tematicky korespondujících kapitol a subkapitol. Zaměřuje se na migraci, svobodný trh, legální zaměstnávání cizinců, legislativní opatření, dopady státního zásahu a možné dílčí legislativní úpravy.

V úvodní části „práce“ je rámcově vymezena migrace cizinců do ČR. Třetí, čtvrtá a pátá kapitola se zabývá zaměstnáváním cizinců na trhu práce, kde je formou analyticko-syntetizujícího vhledu demonstrována legitimita administrativně-právních zásahů ze strany „dotčených orgánů veřejné správy“ v případě zákonných omezení v souvislosti s přemísťováním cizinců do ČR včetně dopadů státního zásahu.

Teoreticko-praxeologická část „práce“ je obohacena o užité situační příklady, které dílem uvozují demonstraci návrhů možných dílčích „*de lege ferenda*“ změn právní úpravy v kontextu aplikace jednotlivých ustanovení zvláštních právních předpisů.

2 Migrace cizinců do České republiky

Nelegální zaměstnávání cizinců na našem území je následek migrace cizinců do ČR. Naše republika se s migranty ve větší míře setkává až po roce 1989, proto se politické i praktické aktivity směřující k řešení tohoto jevu objevují až v devadesátých letech. Došlo k vytvoření základního právního rámce, byl přijat zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „**zákon o pobytu cizinců**“) a zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**azylový zákon**“). Obě právní normy reagovaly na potřebné definování práv a povinností migrantů v ČR, protože touto právní úpravou naše republika nedisponovala. Díky stále větší migraci cizinců na naše území vznikla nutnost zákony vytvořit.

Pracovní migrace do ČR byla do roku 1989 omezená, státem kontrolovaná a regulovaná. Podle Drbohlava² lze v ČR po roce 1989 pracovní migraci rozdělit do pěti skupin.

- 1) 1990-1992: objevují se první migrační návrhy v důsledku politické a ekonomické transformace. Stát si určuje odpovědné orgány, instituce a návrhy legislativy;
- 2) 1993-1996: v této době ČR získává svůj ekonomický status mezi státy střední a východní Evropy. Probíhá zde velký příliv migrantů;
- 3) 1997-1999: objevují se makro i mikroekonomické problémy, migrační politika se zpříšňuje a migrace tudíž stagnuje;
- 4) Samostatná integrační politika byla rozvíjena až od roku 2000, kdy vznikla Koncepce integrace cizinců. Je to první ucelený materiál týkající se integrace cizinců. Ekonomická situace se zlepšuje, stát se více věnuje problematice migrace a v platnost vcházejí nové migrační zákony. V roce 2000 vchází v platnost vízová povinnost (např. Ukrajina, Rusko, Moldávie);
- 5) Po vstupu ČR do EU v roce 2004 již některým občanům odpadla povinnost pracovního povolení (zůstala jen ohlašovací povinnost)

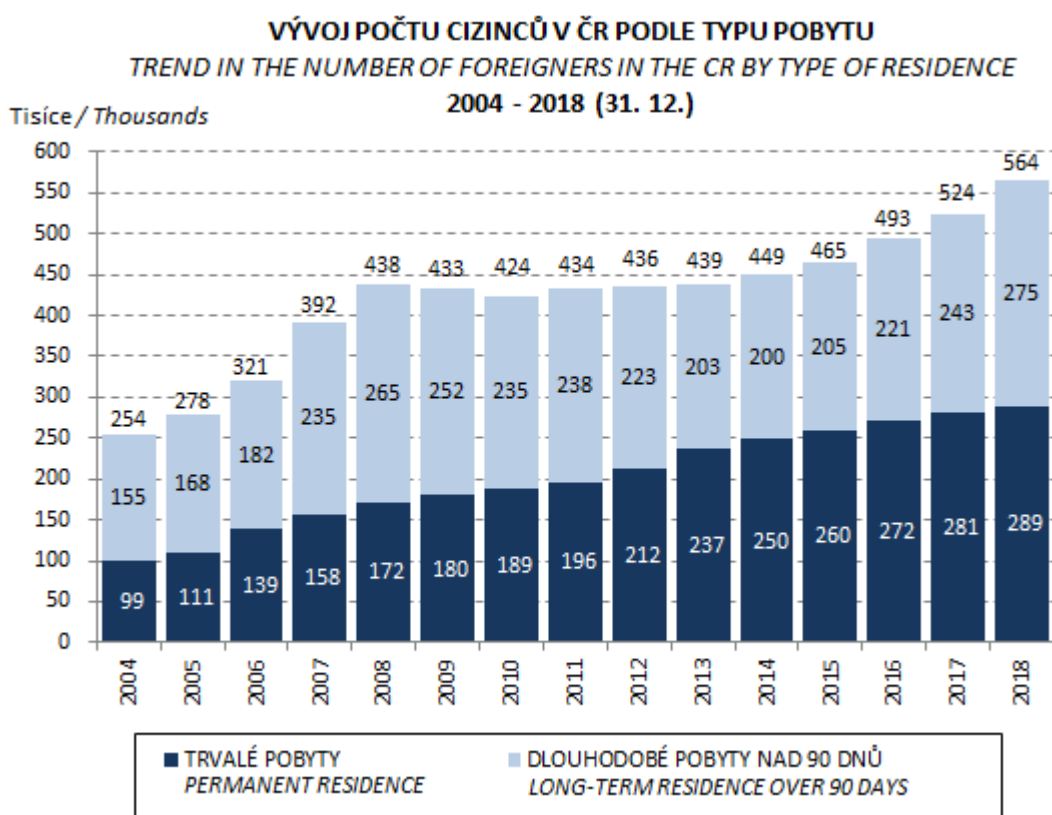
Cizince může vstoupit na území ČR a pobývat na něm a vycestovat z něj jen s platným cestovním dokladem opatřeným vízem pro ČR. Vízum se nevyžaduje,

² DRBOHLAV, D. Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus on the Foreign Labor Force). *International Migration Review*. 2003, roč. 37, č. 1, str. 194–224.

stanoví-li tak mezinárodní smlouva, již je ČR vázána, a dále v případě jednostranného bezvízového styku, pokud tak rozhodne vláda ČR. ČR prodělala stejný nebo spíše podobný proces jako všechny ostatní státy. Řeší a bude řešit i stejné problémy, které se týkají nelegální migrace a nelegálního zaměstnávání cizinců jako jiné ekonomicky rozvinuté země.

Postupem času začíná v ČR platit obecný fakt, že se migrační cirkulace stává trvalým jevem, ale též, že se postupně mění v trvalou imigraci - trvalé usazení v daném místě pobytu.

Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu

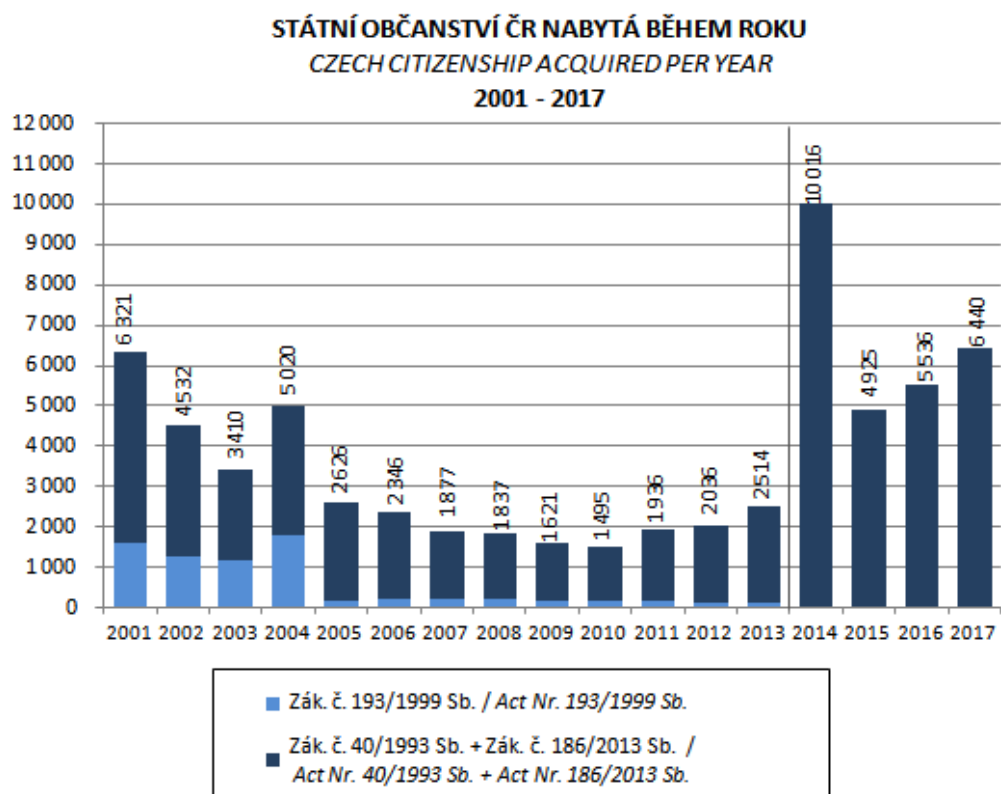
Zdroj: Český statistický úřad. *Cizinci: Počet cizinců* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>>.

Pracovní cirkulační migrace Ukrajinců do ČR je stále intenzivnější a nejpočetnější. (Dle předběžných dat Ředitelství služby cizinecké Policie ČR ke konci roku 2018, jsou Ukrajinci nejvíce zastoupenou zahraniční národností na území České republiky, jejich počet je cca 131 tisíc.)

V rámci určující pětileté lhůty si cizinec může požádat v rámci aplikace ustanovení § 66 „zákonu o pobytu cizinců“ o trvalý pobyt. Má to několik výhod. Po udělení trvalého pobytu jsou považováni za členy Evropské unie, tím jim vzniká volný

pohyb na trhu práce. Dalším kladem je skutečnost, že cizinec, který má udělen trvalý pobyt v ČR, má po odpracování povinného počtu let nárok na starobní důchod v ČR. V neposlední řadě má, pokud splňuje daná kritéria, nárok na sociální dávky a na podporu v nezaměstnanosti, pokud je ze zaměstnání propuštěn. Pokud cizinec v ČR nabývá statusu trvalého pobytu, pak může požádat o české občanství. Níže uvedený graf znázorňuje počty nabytých českých občanství u cizinců.

Graf č. 2: Státní občanství ČR nabytá během roku

Zdroj: Český statistický úřad. *Cizinci: Nabývání státního občanství ČR*[online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nabyvani_obcanstvi>.

2.1 Migrační teorie

Pobyt již zmiňované nejsilnější migrační skupiny (Ukrajinci) v ČR lze posuzovat dle známých migračních teorií. „Práce“ uvede jen ty teorie podle D. Drbohlava, které by mohly dílčím způsobem vysvětlit případné rysy nelegální ekonomické aktivity migrantů (teorii sítí, teorii institucionální a teorii dvojího trhu).

Teorie sítí zdůrazňuje význam mezilidských vazeb, a to mezi migranty, kteří jsou již usazeni v cílové zemi a mezi migranty, kteří zůstávají ve své rodné zemi. Jedná se o migraci za svými krajany či příbuznými. Stále více se na našem území stmelují rodiny cizinců. Za manželi přijíždějí jejich manželky s dětmi. Pokud manžel získá po pěti letech trvalý pobyt, pak manželka s dětmi získává statut rodinného příslušníka s trvalým pobytem v ČR. Při hledání a nalezení zaměstnání pak nemusí žádat o pracovní povolení a patří mezi výjimky, které pracovní povolení mít nemusí.³ Migrační sítě umožňují překonávat sociální překážky, které se týkají bydlení, orientace v daném prostoru a zákonech.

Institucionální teorie zdůrazňuje roli institucí, které vznikly proto, aby posilovaly migrační toky a zároveň z nich měly samy prospěch. „*Institucemi*“ se rozumí jak vládní, tak nevládní subjekty. Jde o využití soukromých zprostředkovatelen či ukrajinských firem působících na území ČR. Počet agentur práce, které získaly povolení pro zprostředkovávání práce od Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) stále roste. „*Teorie reflektuje skutečnost, že migranti k uskutečnění migrace často potřebují zprostředkování, a právě aktivity zprostředkovatelských subjektů příkladně zapadají do podstaty definované touto teorií. Instituce se tedy důležitým způsobem podílejí na vzniku i trvání migrace, stejně jako na tom, že migrant dokončí migrační proces a poté se integruje do společnosti v cílové zemi. Instituce spoluvytvářejí prostředí pro migraci, odstraňují překážky, stejně jako je ovšem jiné instituce (např. státní) vytvářejí. Migrantům pomáhají podobně, jako jim zas jiné instituce migraci komplikují. Navíc mnohé institucionální subjekty z migrace také mnohdy velmi významně těží.*“⁴

³ DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. *Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva grantu MV, U-2116/99*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1999.

⁴ DRBOHLAV, D., ed. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů: Česko v evropském kontextu*. Praha: Karolinum, 2008, str. 27.

Podle teorie dvojího trhu existují na trhu práce dva sektory, primární a sekundární, přičemž ten druhý je významně méně atraktivní. Je typický nízkými mzdami, nestabilními pracovními podmínkami a malou pravděpodobností zlepšení podmínek a postupu po kariérovém žebříčku. Právě tento sektor je typický pro ukrajinské migranty.⁵ „Proklamuje, že ve vyspělých zemích imigrace vyvěrá z neustálé poptávky po migrační pracovní síle, což patří mezi typické rysy ekonomické struktury vyspělých zemí. Hlavním důvodem je, že imigrační pracovní síla je schopna a ochotna zaplnit profese nejméně atraktivní a také nejméně placené.“⁶ Podle M. J. Piore je hlavním motivačním faktorem u cizinců rozdíl ve mzdách mezi zemí původu a hostitelskou zemí, a proto cizinci akceptují nabídky hostitelských zaměstnavatelů daleko přívětivěji než domácí pracovní síla.⁷

⁵ DRBOHLAV, D., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. *Ukrajinská komunita v České republice (Výsledky dotazníkového šetření)* [online]. 15. 9. 2010 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z WWW: <https://www.cizinci.cz/documents/551336/568661/ukrajinska_komunita.pdf/63c73454-000b-cb86-431f-a6102c3e9088>.

⁶ DRBOHLAV, D., ed. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů: Česko v evropském kontextu*. Praha: Karolinum, 2008, str. 25.

⁷ PIORE, M. J. *Birds of Passage. Migrant Labour in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.

NEKORJAK, M. *Úvahy nad neregulární migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku*. IVRIS Working Papers. 2007, č. 07/01.

2.2 Mezinárodní migrace

„Práce“ se již zaměřila na migraci cizinců do České republiky. Nyní nahlédne do Evropy. V Evropě můžeme po válce rozlišit čtyři základní migrační periody. První je charakteristická návratem osob do zemí původu a přesunem osob v souvislosti se změnami státních hranic a také s nedobrovolnými odsuny. Díky těmto masovým migračním přesunům byl v Evropě nedostatek pracovní síly, a tak bylo jako řešení zařazeno najímání migrantů na práci. Ti měli být dočasným řešením. Migrantů pocházeli z periférií Evropy nebo z bývalých kolonií.⁸

Druhá perioda má přímou souvislost s ropnou krizí v polovině 70. let. Již zaměstnaní imigranti zůstávali v hostitelské zemi i po propuštění ze zaměstnání spolu se svými rodinami a nevraceli se do zemí původu. Narůstající nezaměstnanost se stala tématem pro boj s nelegálním zaměstnáváním v mnoha zemích Evropy.⁹

Třetí období je spojeno s uzavíráním hranic jednotlivých států proti legální imigraci, přičemž rapidně vzrostl počet uprchlíků a žadatelů o azyl. Toto období je charakteristické převahou migrace využívající možnosti slučování rodin.¹⁰

Čtvrté období se vyznačuje preferováním kvalifikovaných pracovníků. Probíhá to na základě rozvoje informačních a komunikačních technologií a jiných výzkumů. Na druhé straně zde byla i poptávka nekvalifikované pracovní síly uplatňující se v zemědělství, službách i v domácnosti. V tomto období je zřejmá migrace žen v rámci emancipace.¹¹

⁸ GARSON, J. P., LOIZILLON, A. *Changes and Challenges Europe and Migration from 1950 to Present*. Brusel: OECD, 2003.

NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulérní migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*. 2007, č. 07/01.

⁹DÜVELL, F. Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective. In DÜVELL, F. *Illegal Immigration in Europe: Beyond Control*. Houndmills, New York: Palgrave Macmillan, 2006, str. 14–34.

¹⁰ TAPINOS, G. Irregular Migration: Economic and Political Issues. In OECD. *Combating the Illegal Employment of Foreign Workers*. Brusel, 2000, str. 13–45.

¹¹ GARSON, J. P., LOIZILLON, A. *Changes and Challenges Europe and Migration from 1950 to Present*. Brusel: OECD, 2003.

NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulérní migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*. 2007, č. 07/01.

Přes všechna úsilí, která jsou věnována nelegální migraci, je za posledních více než 30 let v USA bez dokumentů cca 8-11 milionů a v západní Evropě 4-7 milionů přistěhovalců.¹²

Přesný počet není znám ani v ČR, čísla odhadují od 50 do 200 tisíc nelegálních migrantů.¹³ Je zřejmé, že nedostatek dat, obtížnost získávání podkladů a jejich spolehlivost je stále obecným problémem. Jak k tomu poznamenává Chiswick: „*Je obtížné provést výzkum o demografických a ekonomických charakteristikách populace, která má motivaci vyhnout se odhalení, nejen kontrolními úřady, ale také výzkumníky provádějící dotazníkové šetření. Důsledkem je, že poznatky o populaci ilegálních imigrantů jsou založeny především na případových studiích vybraných segmentů této populace.*“¹⁴ Určitá představa zde pramení z počtu zadržených cizinců s neplatnými pasy či pokusy o nelegální zaměstnání.

¹² DÜVELL, F. Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective. In DÜVELL, F. *Illegal Immigration in Europe: Beyond Control*. Houndmills, New York: Palgrave Macmillan, 2006, str. 14–34.

¹³ DRBOHLAV, D. Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus on the Foreign Labor Force). *International Migration Review*. 2003, roč. 37, č. 1, str. 194–224.

¹⁴ CHISWICK, B. M. Illegal Immigration and Immigration Control. *The Journal of Economic Perspectives*. 1998, roč. 2, č.3, str. 101–115.

NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulární migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*. 2007, č. 07/01.

2.2.1 Mezinárodní migrace do České republiky

Komunistický režim korigoval od roku 1948–1989 velmi striktně migrační politiku. Cizinci do naší republiky cestovali jen na základě bilaterálních smluv, což se týkalo studentů, učňů a pracovníků, kteří zde dosáhli určitého vzdělání a po určitou dobu vypomáhali na trhu práce. Po „*Sametové revoluci*“ platnost těchto smluv skončila a v roce 1993 bylo pouze 1330 pracovníkům povoleno v ČR zůstat.¹⁵ Toho velmi efektivně využili například Vietnamci, pro vybudování silné imigrační komunity v Česku. Geografická poloha státu nám přinesla také mnoho tranzitních migrantů, kteří původně mířili na západ, ale díky značným problémům zůstali v ČR.

2.2.2 Historické kořeny příchodu Ukrajinců

Před rokem 1914 na naše území proudily dva směry: jedním z nich byla sociální skupina sezónních průmyslových a zemědělských dělníků, tou druhou byla intelektuální elita ukrajinských studentů, kteří opustili Lvovskou univerzitu v důsledku sporu s Poláky a usídlili se v Praze. Zvýšeným počtem přispěly i obě světové války. Ukrajínští civilní uprchlíci byli v některých případech ubytováni v náhradních prostorách v Praze a okolí. Byly zřízeny útulky pro sirotky. Počátkem 20. století tak vznikl fenomén ukrajinské migrace.¹⁶

Přesídlování Ukrajinců na naše území bylo motivováno lepšími životními podmínkami a vyšší životní úrovní pro sebe a své děti. Hlavní prioritou byla demografická blízkost našich dvou států.

Největší riziko pro existenci Ukrajiny je uvnitř země – ekonomika není schopná fungovat bez vnější pomoci.¹⁷

Migrace je tak silná, že během posledních několika let přišla Ukrajina o několik miliónů obyvatel. Podle poslední statistiky MPSV k 31. 12. 2018 je na našem území 131 302 Ukrajinců.¹⁸

¹⁵ BOUŠKOVÁ, P. Working Migration of Foreigners in the Czech Republic in 1970s-1980s. In *National Round Tables on Community Relations*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1998, str. 34–46.

¹⁶ ZILYNSKYJ, B. *Ukrajinci českých zemí po roce 1989 (Náčrt hlavních vývojových aspektů)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002.

¹⁷ DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. *Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva grantu MV, U-2116/99*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1999.

¹⁸ Český statistický úřad. *Cizinci v ČR – bez azylantů* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>>.

2.2.3 Historické kořeny příchodu Číňanů

První početně malá čínská komunita vznikla v Československu před 2. sv. válkou. Číňané pocházeli z jihočínské provincie Če-ťianga z okolí města Wen-čou. Do Evropy se dostávali dvěma cestami – po transsibiřské magistrále nebo námořní cestou do Marseille. Odtud pak dále cestovali po Evropě a někteří z nich se usadili na českém území. Byli to převážně mladí muži, kteří se zde později oženili s místními dívkami a založili rodinu. Jejich hlavní činností byl obchod (podomní nebo v kamenných obchodech).¹⁹

V současné době u nás Číňané ve většině případů vykonávají samostatnou výdělečnou činnost. Zakládají čínské restaurace a obchody s čínským národním zbožím. Málokterý Číňan se nechá zaměstnat v továrně nebo u jiného zaměstnavatele, než je opět Číňan. Preferují spíše své domácí rodinné zázemí. Je to jejich kultura a tradice. Zachovávají si svou tvář, mají své zvyky, a proto chtějí pracovat většinou u své národnosti. Statistiky MPSV uvádí data k 31. 12. 2018 na území ČR je 7 485 Číňanů²⁰

2.2.4 Historické kořeny příchodu Vietnamců

Další početnou migrační národností jsou Vietnamci. Jejich příchod na naše území spadá do 60. let 20. století na základě bilaterálních dohod obou států. Vietnam neměl možnost připravovat své pracovní kádry na svém území, a tak se obrátil na socialistické země, stalo se to i řešením pro nedostatek pracovní síly v ČSSR. Toto byla první etapa, další je v 90. letech a je označována jako doba volnosti. Vietnamci měli možnost začít podnikat na našem území, to samozřejmě využili a s tímto jevem se setkáváme do dnes.²¹ Poslední statistiky ukazují, že k 31. 12. 2018 je na našem území 61 097 Vietnamců.²²

¹⁹ BAKEŠOVÁ, I. „Čínský svět“ v českých zemích I. *Nový orient*. 1996, roč. 51, č. 9. str. 324–326.

²⁰ Český statistický úřad. *Cizinci v ČR – bez azylantů* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>>.

²¹ BROUČEK, S. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

²² Český statistický úřad. *Cizinci v ČR – bez azylantů* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>>.

3 Svobodný trh

Ekonomika, která otevírá své trhy zahraniční pracovní síle a je regulována právními předpisy, se setkává s problémem, kdy konkrétní právní předpisy vztahující se k dané problematice vstupují do vztahu mezi dva subjekty a to mezi zaměstnavatele a budoucí zaměstnance. *„Následkem je poškození všech zúčastněných stran. Jediní, kteří na této regulaci vydělávají, jsou sami státní úředníci. Z části kvůli pracovním místům financovaným z daní, které regulace vytváří a z části snad proto, že nyní mohou utlačovat ostatní a mít nad nimi moc.“*²³ Vstupují do dobrovolného směnného obchodu a ztěžují subjektům možnost tuto transakci uskutečnit. Tuto oboustranně výhodnou směnu²⁴, ze které mají obě dvě strany prospěch, lze uskutečnit jen na svobodném trhu. *„Svobodný trh je označení pro množinu všech dobrovolných směn, které ve světě probíhají. Vzhledem k tomu, že každá směna představuje jednomyslné vyjádření existence prospěchu obou zainteresovaných stran, musí dojít k závěru, že svobodný trh je prospěšný všem účastníkům.“*²⁵ Pokud jsou zde určité závažné překážky, které tomuto brání, pak přistupují strany v častých případech k uskutečnění směny na nelegálním černém trhu, což pro svou nelegálnost přináší velké problémy jak pro dané subjekty, tak pro celou naši ekonomiku a společnost (např. kriminalita). *„Na černém trhu je totiž odměňováno umění obejít zákon nebo umění uplatit státního úředníka.“*²⁶

*„Je zajímavé si všimnout skutečnosti, že velká část „organizovaného zločinu“ se vyskytuje nikoli v podobě útoků na člověka a jeho majetek (což je v kontextu přirozeného práva mala per se), ale jako pokus obejít vládní nařízení a začít efektivněji uspokojovat společná přání spotřebitelů a výrobců (mala prohibity). Podnikatelé tohoto druhu představují „černé obchodníky“ a „vyděrače“, jimiž lidé obecně pohrdají.“*²⁷

Jedině stát svými konkrétními právními předpisy může násilím vstupovat do jednotlivých směn. Jedině on může donutit daný subjekt k uzavření směny, aniž by se ptal, zda má subjekt o danou směnu zájem. Tímto státním zásahem se zpomalují

²³ ŠÍMA, J., ŠŤASTNÝ, D. *„Zločiny“ bez oběti* [online]. Praha: Liberální institut, 2004, č. 8. [cit. 2020-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.libinst.cz/stranka.php?id=51&highlight=drogy>>, str. 115.

²⁴ Oboustranně výhodné je to z toho důvodu, protože samotný fakt, že ke směně dochází, potvrzuje, že je tato směna prospěšná. A to, že se dvě strany dohodly směnu uskutečnit, demonstruje jejich vzájemný zisk.

²⁵ ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 53.

²⁶ ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 116

²⁷ ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 116.

tržní síly, klesá společenský užitek, což vede ke snižování společenského blahobytu.²⁸ „Řečeno jinými slovy, ekonomie blahobytu je schopna prohlásit, že svobodný trh zvyšuje společenský užitek, aniž by opustila rámec pravidla jednomyslnosti.“²⁹ Je tedy otázkou, zda státní politika v této oblasti spíše výrazně nepřispívá k vytvoření skupiny nelegálně zaměstnávaných cizinců.

Lidské jednání, které vede člověka k myšlence uzavřít určitou směnu s jiným člověkem je dobrovolné. Z dobrovolnosti vychází kvalita vytvořených hodnot, a pokud je k tomuto člověk donucen, pak zde chybí motivace pro vytváření hodnot, což ve výsledku nemusí být zřejmé.³⁰ Ludwig von Mises v této souvislosti píše: „Lidé se snažili pohlížet na své bližní jako na zvířata a nakládat s nimi odpovídajícím způsobem. Používali biče, aby přinutili otroky na galejích a vlekoucí nákladní čluny pracovat jako zapřažená zvířata. Zkušenost však ukázala, že tyto metody nespoutaného týrání přinášely velmi neuspokojivé výsledky. I ti méně obratní a nejhlupejší lidé dosáhli větších úspěchů, když pracovali dobrovolně než ve strachu z biče...Otrocká práce zmizela, protože jednoduše nemohla obstát v konkurenci svobodné práce, její nerentabilnosti zpečetila její osud v tržním hospodářství.“³¹ Směny uskutečněné na svobodném trhu vedou ke zvýšení společenského užitku.

²⁸ ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 18–57.

²⁹ Haavelmo kritizuje tvrzení, že svobodný trh maximalizuje společenský užitek, a to s odůvodněním, že to „předpokládá“, že se jednotlivci „nějak shromáždí“, aby učinili optimální rozhodnutí. Svobodný trh však představuje přesně takovou metodu, jejímž prostřednictvím k takovému „shromáždění se“ dochází! Viz HAAVELMO, T. The Notion of Involuntary Economic Decision. *Econometrica*. 1950, str. 8.

ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 53–54.

³⁰ Adolf Hitler nutil dělníky a vězně stavět silnice. Lidé motivaci k výstavbě neměli, bylo to z donucení, ale kvalita odvedené práce byla výborná, protože na druhé straně hrozil trest smrti a to byla pro daného člověka největší motivace. Ne výstavba silnice, ale záchrana vlastního holého života.

³¹ VON MISES, L. *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut, 2006, str. 562–563.

3.1 Zaměstnávání cizinců

Zásah státního vlivu do směn mezi jednotlivé subjekty se týká i zaměstnávání cizinců na území České republiky. V rámci „*de lege lata*“ stavu účinné právní úpravy jednotlivá ustanovení „*zákona o zaměstnanosti*“ a „*zákon o pobytu cizinců*“ nařizují cizincům zajištění potřebných dokladů – oprávnění vykonávat zaměstnání a zároveň oprávnění pobývat na území ČR za účelem zaměstnání. Tato dvě oprávnění mohou být buď současně obsažena v jediném povolení (tzv. duální povolení, kterými jsou zaměstnanecké karty, modré karty a karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance), nebo existují nezávisle na sobě ve formě povolení k zaměstnání (tedy oprávnění vykonávat práci) a různých druhů převážně dlouhodobých pobytů vydávaných podle cizineckého zákona (tedy oprávnění pobývat na území České republiky). Jelikož právní předpisy obsahují mnoho výjimek a druhů dlouhodobých pobytů, je pro zaměstnavatele při rozhodování, zda může konkrétního cizince zaměstnat, či nikoliv, naprosto zásadní, aby si odpověděl kladně na dvě otázky: Má cizinec oprávnění vykonávat práci a je zároveň oprávněn pobývat na území České republiky? Pokud cizinec obě oprávnění má, bez ohledu na to, zda se jedná o nějaký druh duálního povolení či výjimek kombinovaných s povolením k pobytu, lze jeho zaměstnání s vysokou pravděpodobností považovat za legální. V případě, že si zaměstnavatel na otázku uvedenou výše nemůže odpovědět kladně, vystavuje se vysokému riziku, že se umožněním cizinci vykonávat práci i přes absenci některého z uvedených oprávnění dopouští nelegálního-neoprávněného³² zaměstnávání. Zaměstnavatelé by si ovšem měli dále uvědomit, že nelegálním zaměstnáním není pouze výkon práce cizince bez některého z oprávnění, ale i výkon práce v rozporu s vydaným oprávněním. Jinými slovy, i cizinec s vydanou platnou (duální) zaměstnaneckou kartou se může dopustit výkonu nelegální práce. Důvodem je skutečnost, že veškerá oprávnění k výkonu práce (všechny druhy duálních karet včetně povolení k zaměstnání) se vždy vztahují ke konkrétnímu pracovnímu místu, tedy ke konkrétnímu (zaměstnavateli, druhu práce a místu výkonu práce).

³² Od 1. 1. 2010 se nelegální zaměstnávání specifikuje jako neoprávněné zaměstnávání a je shledáno trestným činem dle § 342 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Cizinec se tedy může dopustit výkonu nelegální práce i v případě, kdy je formálně držitelem jak oprávnění k výkonu práce, tak oprávnění k pobytu na území České republiky, nicméně vykonávaná práce neodpovídá některému z výše uvedených parametrů, pro které mu bylo příslušné oprávnění vydáno.

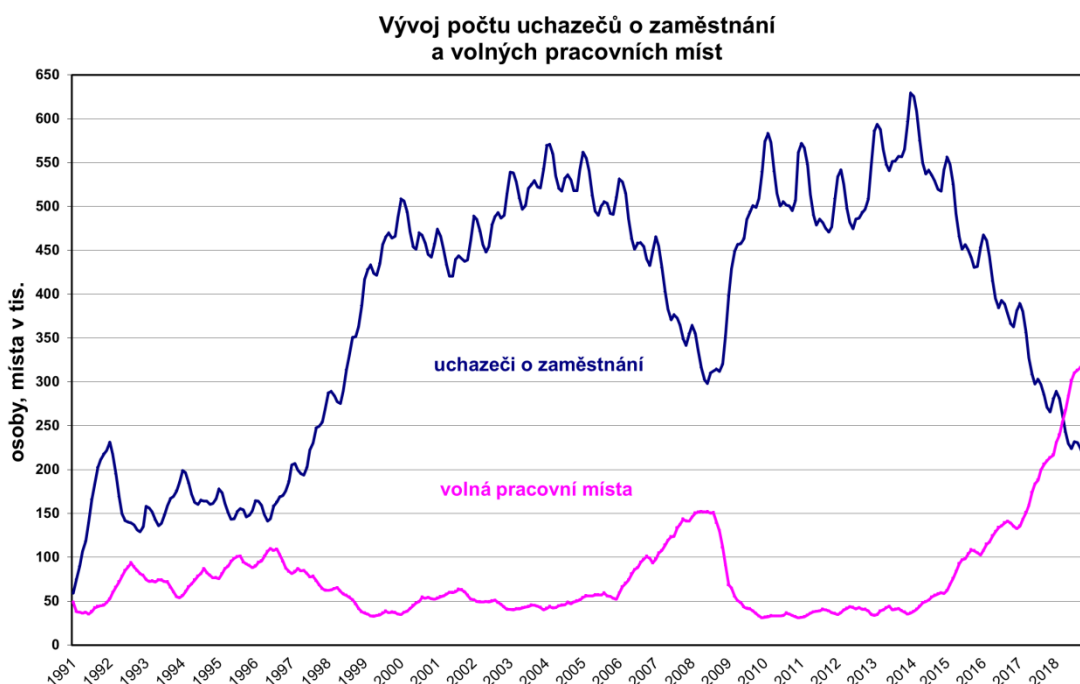
3.2 Situace na trhu práce v České republice

Jak již „práce“ demonstruje v předchozích subkapitolách, že jedině na svobodném trhu lze dosáhnout společenského užitku, tak si nyní položíme otázku: „Proč budeme někomu upírat jeho snahu pracovat a pomáhat naší společnosti?“ Politická scéna hrozí nárůstem nezaměstnanosti při příchodu cizinců na naše území a snaží se chránit zájmy českého občana. Jedna z ochran našich nezaměstnaných občanů před vlivem cizinců na trh práce je povinnost zaměstnavatelů, kteří mají úmysl zaměstnat cizince, nahlásit volná pracovní místa u místně příslušného úřadu práce a nabízet toto volné pracovní místo nejdříve místním uchazečům a zájemcům o zaměstnání. Toto je zákonem nařízeno ustanovením § 92 „zákona o zaměstnanosti“. Bez tohoto kroku nemůže cizinec žádat o povolení k zaměstnání na místně příslušném úřadu práce. K tomuto se hodí slova Ludwiga von Misesa: „*Je dávným omylem, že ochrana méně schopného výrobce proti konkurenci těch schopnějších je legitimním úkolem civilní vlády.*“³³ Vždyť náš občan má daleko lepší předpoklady a možnosti pro získání zaměstnání, ať už se jedná o neexistující jazykovou bariéru nebo o znalost prostředí a to, že může nastoupit v nejbližší době (ne jako cizinec, kterému vyřízení potřebných oprávnění trvá delší dobu). Přesto někteří čeští občané raději volí cestu nezaměstnanosti.

Níže uvedený graf znázorňuje vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj volných pracovních míst od roku 1991 do roku 2018.

³³ VON MISES, L. *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut, 2006, str. 288.

Graf č. 3: Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

Dalo by se říci, že volná pracovní místa jsou v rozsahu několika let v průměru na počet stejná. V některých letech vidíme mírný pokles a v jiných letech na druhé straně mírný vzestup. Až od roku 2015 je vidět větší nárůst volných míst. I přesto, že volná místa existují (o čemž se můžeme přesvědčit z grafu), máme na našem trhu práce nezaměstnanost. V době zpracování „práce“ je nezaměstnanost nízká, ale přesto existuje. Podle zákona jsou volná pracovní místa nahlášena, jsou nabízena místním nezaměstnaným. Jak je vidět, oni buď o danou práci zájem nemají (častým zdůvodněním je zdravotní omezení a dopravní spojení do místa výkonu práce), nebo nesplňují kritéria, která si zaměstnavatel zadal.

Mělo by jít hlavně o to, aby se Čech na pracovním trhu uplatnit chtěl. „*Běžně se metaforicky mluví o automatických a autonomních silách, které uvádějí do chodu „mechanismus trhu“. Při použití takových metafor lidé snadno přehlédnou skutečnost, že jediným činitelem, který dává trhu směr a určuje ceny, je záměrné jednání lidí. Nic automatického neexistuje; existují pouze lidé vědomě a s rozmyslem jdoucí za zvolenými cíli. Neexistují žádné tajemné mechanické síly; existuje pouze vůle lidí odstranit nespokojenost.*“³⁴ Dobrovolné rozhodnutí člověka pracovat není jev, který by druhého člověka nějakým násilným způsobem omezoval. Český právní řád by měl do této dobrovolné směny zasahovat pouze v případech, kdy je způsobena újma na životě, zdraví

³⁴ VON MISES, L. *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut, 2006, str. 288.

nebo majetku třetí osobě. Dle slov Josefa Šímy: „Vzniká tak, chtělo by se říci v planetárním rozměru, fenomén „zločinu bez oběti“, tedy kriminalizování – obvykle menšinového chování – které ve skutečnosti nikoho nepoškozuje v žádném relevantním slova smyslu.“³⁵

Z tohoto je zřejmé, že cílem společnosti by měla být maximalizace výroby. „Výroba je však cílem a zaměstnanost pouze prostředkem. Nemůžeme mít trvale nejvyšší možnou výrobu bez plné zaměstnanosti. Velice snadno však můžeme mít plnou zaměstnanost bez plné výroby.“³⁶

Zákonná nařízení se snaží na jedné straně zabránit cizincům pracovat na území ČR a na druhé straně podporuje nezaměstnanost sociálními dávkami. Ale o tom pojednává jistě jiná zajímavá studie. Zákony neomezují jen cizince v pracovním povolení, omezují délku pracovní doby, určují maximální počet odpracovaných hodin (čímž nařizují povinnou nečinnost)³⁷, stanovují minimální mzdu, čímž se znovu vracíme k problému společenského blahobytu a užitku.

Ve světě panují převážně dva názory na pracovní migraci. Ve svých studiích se o této problematice zmiňují M. J. Piore, F. Düvell, D. S. Massey. Prvním názorem, tím klasičtějším a starším je, že migrace vyvolává soutěž s místní domácí pracovní silou, čímž je narušena vyváženost mezd. Pokud domácí pracovníci neakceptují nižší mzdy, pak jsou nahrazeny migranty. Tím druhým novějším názorem je fakt, že soutěž domácí a zahraniční pracovní síly neprobíhá přímo, ale dotýká se převážně sekundárního trhu práce.³⁸

³⁵ ŠÍMA, J., ŠŤASTNÝ, D. „Zločiny“ bez oběti [online]. Praha: Liberální institut, 2004, č. 8 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.libinst.cz/stranka.php?id=51&highlight=drogy>>.

³⁶ HAZLITT, H. *Ekonomie v jedné lekci*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, str. 61.

³⁷ ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005, str. 117.

³⁸ Jedná se o pracovní místa s nízkou mzdovou úrovní, většinou bez kariérového postupu v kapitole 2.1 Migrační teorie. Některým imigrantům toto více vyhovuje z hlediska snadné adaptability a nepotřeby dobré znalosti českého jazyka. Tento problém se netýká přímo jednotlivých osob, ale celé určité ekonomické oblasti.

4 Legislativní aspekty zaměstnávání cizinců na území České republiky

Jaké možnosti má cizinec na pracovním trhu v ČR? Cizinci spadající do kategorie občanů EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinní příslušníci jsou považováni podle zákona o zaměstnanosti za cizince mající stejná právní postavení jako občan ČR. Tudiž před vstupem do pracovněprávního vztahu nepotřebují pracovní povolení ani povolení k pobytu za účelem zaměstnání, proto je v této „*práci*“ nenazveme cizinci. Cizinci, kteří mají úmysl pracovat na území ČR, podléhají níže uvedeným zvláštním právním předpisům, kterými se musí řídit během svého „*pracovního*“ pobytu v ČR.

- zákon č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Jak již bylo uvedeno v kapitole třetí, cizinci mají minimálně dvě možnosti dostat se na pracovní trh do ČR a to buď zaměstnaneckou kartou, nebo krátkodobým pracovním povolením do 90 dní a povolení ke krátkodobému schengenskému vízu za účelem zaměstnání, které je upraveno Nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech, tzv. Vízovým kodexem. Tyto dva uvedené modely jsou nejběžnější, které cizinci v současné době využívají.

4.1 Zaměstnanecká karta

Jedna z možností pro cizince, jak vstoupit na český trh práce je zaměstnanecká karta. Její celkové vyřízení je ovšem velmi zdlouhavé. Pro názornost „práce“ popíše časový rozsah vyřízení komplexní zaměstnanecké karty. Na místně příslušném úřadu práce si budoucí zaměstnavatel zadá volné pracovní místo se souhlasem se zaměstnaneckou kartou. Toto volné pracovní místo se nabízí českým uchazečům a zájemcům o zaměstnání 30 kalendářních dní. Pokud se v této 30-ti denní lhůtě nahlášené volné pracovní místo neobsadí uchazečem či zájemcem o zaměstnání, pak dané volné pracovní místo propadá do centrálního registru **MV ČR**. Až poté si cizinec může na českém zastupitelském úřadu v zemi svého trvalého bydliště požádat o zaměstnaneckou kartu – toto řízení trvá až 180 dní.³⁹ Doba příchodu cizince do České republiky se tudíž pohybuje okolo 7 měsíců. Po přicestování do ČR se do tří pracovních dnů nahlásí na místně příslušném odboru azylové a migrační politiky dle udané adresy ubytování.

Až po absolvování celého složitého „vyřizovacího“ procesu lze nastoupit do příslušného zaměstnání.

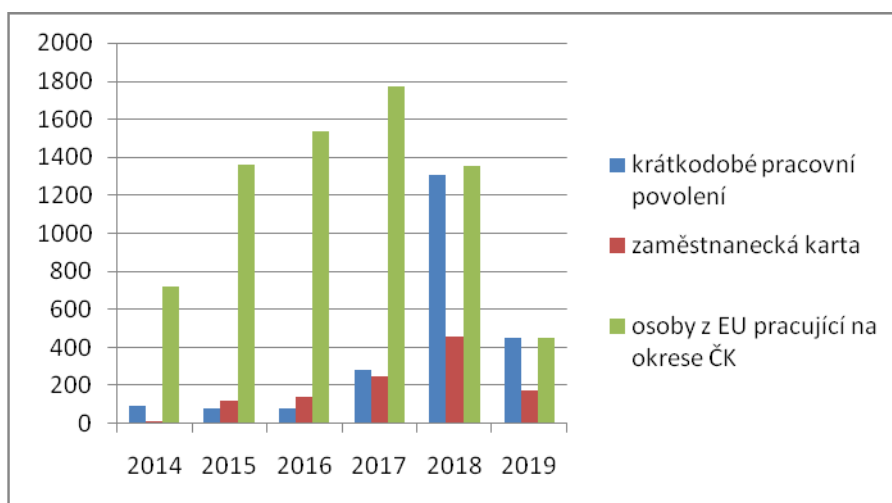
³⁹ Je to díky zdlouhavé korespondenci mezi konzulátem a cizineckou policií v budoucím místě výkonu práce cizince, která musí podat vyjádření na konkrétně daného cizince.

4.2 Krátkodobé pracovní povolení do 90 dní

Dalším možným vstupem na trh práce v ČR je krátkodobé pracovní povolení pro cizince max. na 90 dní dle § 92 „*zákona o zaměstnanosti*“. Vyřizuje se na místně příslušných úřadech práce dle místa výkonu práce. Zaměstnavatel je dle zákona povinen nahlásit volné pracovní místo, které se nabízí uchazečům a zájemcům o zaměstnání. Je to podobné, jako je již uvedeno v předchozí kapitole u zaměstnaneckých karet. Poté cizinec nebo jeho zplnomocněný zástupce požádá o povolení k zaměstnání na dobu 90 dní max. k řízení doloží originální znění pracovní smlouvy podepsané oběma stranami, musí obsahovat veškeré zákonné požadavky pracovní smlouvy. Pokud se cizinec nechává zastupovat, pak doloží plnou moc. Po podání žádosti je započato správní řízení dle § 44 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**správní řád**“). Ve všech případech je proveden test trhu práce a teprve potom je o žádosti cizince rozhodnuto. Test trhu práce znamená, že se na dané místo hledá vhodný uchazeč. V době psaní „*práce*“ je ve většině případů rozhodnuto kladně, protože je veliký „*hlad*“ po pracovní síle. Obecně zájemců o práci z řad občanů ČR je nedostatek, proto nám na naše území proudí davy cizinců. Po vydání kladného rozhodnutí si cizinec v zemi svého trvalého pobytu vyřídí krátkodobé vízum za účelem zaměstnání. Pak už mu nic nebrání nastoupit do zaměstnání.

V grafu je vidět četnost jednotlivých povolení. Pro názornost je v „*práci*“ ukázán okres Český Krumlov - rok 2019 je uveden jen do 31. 3. 2019.

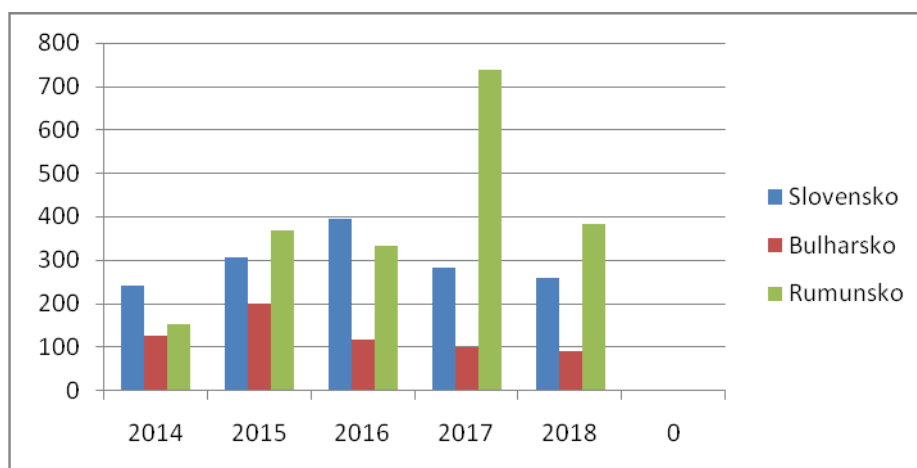
Graf č. 4: Četnost jednotlivých povolení

Zdroj: Empirické materiály- osobně zjištěno na kontaktním pracovišti Úřadu práce v Českém Krumlově

Dále zde máme skupinu osob, která je členem Evropské unie, nebo jsou to „cizinci“, kteří zde mohou pobývat bez pracovního povolení (rodinní příslušníci, získali trvalý pobyt v ČR a jiní). Mají volný přístup na trh práce. Největším zastoupení v okrese Český Krumlov jsou Slováci, Bulhaři, Rumuni.⁴⁰ Pro orientaci v grafu je názorně ukázáno, kolik jich pracovalo na okres Český Krumlov.

Graf č. 5: Četnost jednotlivých zemí

Zdroj: Empirické materiály- osobně zjištěno na kontaktním pracovišti Úřadu práce v České Krumlov

4.2.1 Účastníci řízení

Účastníkem řízení jednotlivých výše uvedených pracovních povolení může být tuzemský zaměstnavatel, kterým se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která hodlá získávat zaměstnance ze zahraničí na volná pracovní místa, na která nelze přijmout uchazeče o zaměstnání do pracovněprávního vztahu a je zapsán v obchodním rejstříku nebo v jiném zákonem určeném rejstříku, seznamu či evidenci u příslušného orgánu ČR.

Jedním z hlavních účastníků řízení je sám cizinec. Jedná se o fyzickou osobu, která není státním občanem ČR/EU/EHP a Švýcarska ani jeho rodinným příslušníkem. Za cizince je považována i osoba, která nemá státní příslušnost.

V neposlední řadě jsou do účastníků řízení zahrnuté i orgány, které vydávají příslušná povolení, bez kterých by cizinec na našem území pracovat nemohl. Jsou jimi místně příslušné úřady práce, místně příslušné odbory azylové a migrační politiky a jednotlivé zastupitelské úřady.

⁴⁰ Vlastní zdroj- osobně zjištěno na kontaktním pracovišti Úřadu práce v Českém Krumlově

4.2.2 Hlášení volných pracovních míst

Výše uvedení účastníci řízení se musí řídit zákony ČR. Pokud chce podnikající právnická nebo fyzická osoba zaměstnat cizince na zaměstnaneckou kartu, pak musí nejdříve nahlásit volné pracovní místo se souhlasem na zaměstnaneckou kartu. Tím se rozumí takové místo, které zaměstnavatel nově vytvořil, nebo které se uvolnilo. V případě zaměstnání cizince je zaměstnavatel povinen nabídnout tomuto cizinci pracovní a mzdové podmínky obvyklé u občana ČR ve stejném pracovním zařazení podle platných právních předpisů, případně v souladu s kolektivními smlouvami nebo pracovními smlouvami. Je samozřejmostí, že přednost musí mít uchazeči nebo zájemci o zaměstnání, kteří se evidují na místně příslušných úřadech práce. Tudíž pokud je volné místo možné obsadit zájemcem nebo uchazečem o zaměstnání z řad nezaměstnaných, pak je volné místo zrušeno a nemůže být využito cizincem na pracovní povolení.

4.2.3 Oznamovací povinnost

Po vyřízení veškerých potřebných oprávnění cizinec přicestuje do ČR a nastupuje na dané pracovní místo. Nástup cizince do pracovního poměru je zaměstnavatel povinen dle ustanovení § 87 „*zákona o zaměstnanosti*“ oznámit na místně příslušném úřadu práce nejpozději v den nástupu.

Zaměstnavatel je dále povinen písemně informovat místně příslušný úřad práce o tom, že cizinec, kterému bylo vydáno povolení k zaměstnání:

- nenastoupil do práce;
- nebo ukončil zaměstnání před uplynutím doby, na kterou bylo povolení vydáno.

Informační povinnost u nenastoupení musí zaměstnavatel splnit v případě cizince, kterému byla vydána zaměstnanecká karta, nejpozději do 45 kalendářních dnů ode dne, kdy byly splněny podmínky pro vydání zaměstnanecké karty. V případě cizince, kterému bylo vydáno krátkodobé pracovní povolení, nejpozději do 10 kalendářních dnů ode dne, kdy měl cizinec nastoupit na pracovní místo, nebo kdy ukončil zaměstnání. Je to z důvodu orientace úřadů práce v evidenci cizinců – zda pracují. Je to jedna z velmi důležitých informací pro kontrolní činnosti orgánů.

Je zřejmé, že cizinec má opravdu velmi mnoho povinností, které musí splnit, aby nejednal v rozporu se zákonem v ČR. Co kdybychom připustili myšlenku, že by omezení nebyla tak restriktivní. Byla by nastavená jasná, přehledná a jednoduchá

pravidla regulující zaměstnání cizinců, která by se často neměnila, a cizinci by měli možnost proniknout do obecného právního povědomí. Příliš restriktivní pravidla při zaměstnávání cizinců obvykle vyústí v porušování zákonem stanovených předpisů. Pro názornost je v další subkapitole naznačeno, jak se dané předpisy a pravidla pro cizince, kteří chtějí být v ČR zaměstnání legálně, v průběhu času měnila.

4.3 Historická geneze vývoje zákona o zaměstnanosti

Možnost získat pracovní povolení dle „*zákonu o zaměstnanosti*“ a povolení k pobytu za účelem zaměstnání pro cizince dle „*zákonu o pobytu cizinců*“ prošla několika změnami. Největší změna, která měla zamezit obcházení zákona, bylo nové ustanovení § 89 „*zákonu o zaměstnanosti*“ platné od 1. 1. 2005, kde se za zaměstnání začalo považovat plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu činnosti právnických nebo fyzických osob zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu či členem družstva. Toto byla významná změna pro cizince, kteří vystupovali v pozici statutárního orgánu či společníka obchodní firmy. Do této chvíle výše uvedení cizinci nemuseli o pracovní povolení žádat. Jejich povinností bylo pouze nahlášení se na cizinecké policii. Po změně zákona si cizinci museli požádat na místně příslušném úřadu práce osobně nebo prostřednictvím zplnomocněnce o pracovní povolení. Obchodní společnost nebo družstvo muselo nahlásit danou pracovní pozici na místně příslušném úřadu práce jako volnou pracovní pozici, protože z výše uvedeného ustanovení vyplývalo, že se běžné plnění úkolů podle předmětu podnikání začalo považovat za zaměstnání. Úřad práce žádost cizince posoudil, a pokud na dané pracovní místo nebylo možné s ohledem na kvalifikaci obsadit uchazeče o zaměstnání, bylo žadateli pracovní povolení uděleno. Tato změna měla zamezit nežádoucím jevům na trhu práce. Ze zkušeností správního orgánu (cizinecké policie), kde se členové družstev a společníci obchodních společností měli za povinnost hlásit, vyplynulo, že byly účelově zakládány obchodní společnosti o velkém počtu společníků (cizích státních příslušníků), dále pak družstva s mnoha členy, kteří se tímto způsobem vyhýbali povinnosti získat pro zaměstnání na území ČR pracovní povolení a účelově tak obcházeli zákon.⁴¹ V praxi šlo jen o administrativní zátěž pro všechny zúčastněné, protože obchodní společnosti a družstva si do podmínek nabídky volného pracovního místa jako jednu z hlavní podmínek vypsali vstupní honorář, který jejich daný společník nebo člen družstva uhradil jako vklad do společnosti. Uchazeči o zaměstnání neměli zájem platit vklad na takové volné pracovní místo, tudíž na toto místo nenastoupili. Uchazeči chtěli a většinou stále chtějí získat zaměstnání bez jakéhokoli finanční zátěže. Ve výpisu v obchodním rejstříku by sice figurovali jako společníci obchodní společnosti, ale vedle nich by tam bylo dalších padesát společníků, což neukazuje na velké finanční zisky pro jednotlivce. Stali by se pouze zaměstnanci a za svůj vklad

⁴¹ Zvláštní část, část čtvrtá důvodové zprávy k návrhu zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

do společnosti by nemohli čekat žádné zvýhodnění. Zde opět vidíme, jak může státní zásah donutit cizince vymýšlet leckteré praktiky, které by se v reálu vůbec nemusely aplikovat. Cizinci jsou v tomto ohledu vynalézaví, chtějí pracovat a přistupují k jakékoliv možnosti, aby zde pracovní povolení buď vůbec nemuseli mít, nebo aby ho získali co nejsnazším způsobem.

Od roku 2005–2008 byla povinnost cizince předložit při podání žádosti o povolení k zaměstnání potvrzení o zdravotním stavu. Normativní instrukcí č. 11/2008 vydaná MPSV byla tato povinnost zrušena. Finančně zatěžovala cizince, kteří museli v zemi svého trvalého pobytu hradit každé lékařské vyšetření. Lékaři jim nebyli schopni vystavit jedno potvrzení na jejich komplexní zdravotní stav. Pokud toho schopni byli, neměli pak zájem, protože za více potvrzení zinkasovali více peněz. Nyní si tuto problematiku řeší zaměstnavatelé sami a od nastupujících cizinců vyžadují vstupní zdravotní prohlídku dle zákoníku práce.

Na základě zákona č. 124/2008 Sb., kterým se měnil zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**rejstřík trestů**“), již od 1. 7. 2008 není od cizinců požadován výpis z evidence „*Rejstříku trestů*“ jako jedné náležitosti, kterou byl cizinec dříve povinen doložit k žádosti o udělení povolení k pobytu nad 90 dnů, o vydání povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu. Prověření bezúhonnosti si zajišťuje nyní Policie České republiky a Ministerstvo vnitra sami. To je velká finanční i časová úleva pro cizince, protože dříve na takové potvrzení museli čekat 30 dní.

Ministerstvo vnitra také převzalo od 1. 1. 2009 působnost agendy povolování trvalých pobytů z důvodu odlehčení Policii ČR od nepolicejních činností.

Od 1. 1. 2009 vstupuje v platnost novela zákona⁴², která již nevyžaduje od zaměstnavatelů, aby si požádali o tzv. nábor cizinců – tj. žádost firmy o povolení k zaměstnávání cizinců, ze kterého se pak čerpali jednotliví cizinci. Žádost zaměstnavatele zněla např. na 30 cizinců a poté si jednotliví cizinci podávali své žádosti o pracovní povolení. Když si podal žádost třicátý cizinec, byl nábor vyčerpán a pro další řízení o pracovní povolení musel zaměstnavatel podat „nábor“ nový. Jedinou povinností, která potencionálnímu zaměstnavateli zůstala, bylo nahlášení volných pracovních míst dle ustanovení § 92 „*zákona o zaměstnanosti*“ u místně příslušného úřadu práce dle místa výkonu práce.

⁴² Dnem 1. 1. 2009 nabývá účinnosti zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Správní poplatky v rámci žádosti cizince o pracovní povolení také prošly změnou. V roce 2005 byla žádost cizince zpoplatněna kolkem v hodnotě 100 Kč, nyní je zpoplatněna kolkem v hodnotě 500 Kč. Výše uvedený „nábor“ pro zaměstnavatele byl zpoplatněn kolkem v hodnotě 2000 Kč. Jak „práce“ uvádí, nábor byl v průběhu času zcela zrušen.

Další změnou prošly postihy za nelegální zaměstnávání. Maximální výše pokuty zaměstnavateli, který umožnil výkon nelegální práci, byla novelou zákona změněna z částky 2 miliony na částku 10 milionů korun dle aplikace ustanovení § 139 „zákonu o zaměstnanosti“. Pokud je tento jev činěn ve větším rozsahu, pak pachatel bude potrestán odnětím svobody až na 5 let, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti. Neoprávněné zaměstnávání ve větším rozsahu se stalo trestným činem. Stalo se tak z důvodu, že zadrženi nelegálně pracující cizinci byli jediní, kdo byl fakticky hmotně potrestán, a to pokutou ve výši 3-10 tisíc korun, jejich zaměstnavatele se to většinou nijak zvlášť nedotklo. Této problematice se „práce“ věnuje v jedné následující subkapitole.

Změna proběhla i v kategorii cizinců, kteří nepotřebují pracovní povolení. Kategorie byla rozšířena o cizince, kteří se na území ČR soustavně připravují na budoucí povolání, a dále na cizince, kteří získali střední nebo vyšší odborné vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání na konzervatoři.⁴³ Do této kategorie patří i cizinci, kteří zde pobývají na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny s cizincem, který na území ČR má trvalý pobyt nebo udělen azyl, doplňkovou ochranu.⁴⁴ Důvodem je ulehčení administrativy a umožnění společného soužití rodiny cizince na území, kde cizinec pobýval minimálně 5 let.

Došlo též ke zpřísnění právní úpravy týkající se agentur práce. Dříve rozhodnutí pro agenturu práce, která by chtěla zprostředkovávat zaměstnání pro cizince na území ČR, vydávalo MPSV, novelou zákona z roku 2014 je potřeba i souhlas Ministerstva vnitra ČR. Povolení se agentuře může odejmout i z důvodu porušení oznamovací povinnosti, kterou ze zákona má dle stanovení § 59 „zákonu o zaměstnanosti“. Další zásadní změnou zákona týkající se agentury práce z roku 2019 je možnost přejít k jinému zaměstnavateli až po uplynutí šesti měsíců pracovního poměru u agentury či zaměstnavatele, u kterého má cizinec situovanou zaměstnaneckou kartu. V nevýhodě

⁴³ Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) nebo vysokoškolského vzdělání podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách).

⁴⁴ Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008. Praha: MPSV, 2009.

jsou agentury, protože k těm cizinci přecházet nemohou. Takzvaně by se dalo říci, že si agentury nemohou „přetahovat“ zaměstnance. Agenturní zaměstnávání vzniklo na základě poptávky po zaměstnancích, kdy úřad práce nebyl schopný nabídnout kvalitní pracovní sílu, která by pracovat chtěla. Jedná se o vyhledávání zaměstnání pro fyzické osoby, které mají o práci zájem, ale též o vyhledávání zaměstnanců pro zaměstnavatele, kteří hledají nové pracovní síly. Může se jednat i o zapůjčování pracovní síly, kdy zaměstnavatelem zůstane nadále agentura. Agenturní zaměstnávání je zprostředkováváno za úplatu od budoucího zaměstnavatele. Úřady práce také nabízejí pracovní příležitosti, ale jako bonus poskytují ještě podporu v nezaměstnanosti. Ti, co jsou hlášeni jako uchazeči o zaměstnání, mají nárok i na sociální dávky, pokud splní zákonem dané podmínky. Proto služeb agentur využívají jedinci, kteří mají opravdový zájem o práci. Pokud by agentura práce požadovala poplatek od žadatelů, mohla by přijít o svou licenci, a dokonce by jí hrozila pokuta ve výši až 2 milion korun.

Největší změna v legislativě proběhla 23. 6. 2014, kdy byla zavedena „zaměstnanecká karta“. Ohledně technických změn se pravomoc vydávat pracovní povolení přesunula z MPSV na MV ČR. MPSV vydává jen krátkodobá pracovní povolení o 90 dní, výjimky ze zákona a vyjadřuje se závazným stanoviskem k zaměstnaneckým kartám, které si cizinci prodlužují.

Po všech uvedených změnách, zůstává hlavní podmínkou pro cizince, který chce pracovat na území ČR, nutností disponovat platným pracovním povolením dle aplikace ustanovení „zákonu o zaměstnanosti“ a povolením k pobytu na území ČR dle aplikace ustanovení „zákonu o pobytu cizinců“. Bez těchto dvou povolení cizinec nemůže být na našem území České republiky zaměstnán.

5 Vstup cizinců na trh práce v České republice

V předchozích kapitolách je uvedeno, jak musí cizinec postupovat, aby na území České republiky mohl pracovat legálně. I přes všechny problémy a komplikace, které cizince neminou při vyřizování kompletního pracovního povolení k zaměstnání v ČR, na naše území přichází stále více a více cizinců, kteří zde mají zájem pracovat. Ať už je to legálně či nelegálně.

Cizinci vstupují na český trh práce většinou z důvodu zlepšení své finanční situace. Stávají se výhodnějším artiklem pro svého zaměstnavatele, a to z několika důvodů. Na prvním místě je ceněna prostorová flexibilita cizinců a dále ochota pracovat déle než je stanovena pracovní doba, ochota pracovat o víkendech a ochota pracovat ve vícesměnných provozech. Po dobu zaměstnání v ČR nejsou ve většině případů vázáni na rodinu a rodinné povinnosti. Snaha vydělávat peníze a zabezpečit rodinu v domovském státu je nutí pracovat pružněji. Mají nižší nároky na pracovní prostředí.

V rámci ekonomického vývoje v době zpracování „práce“ bylo ekonomické prostředí na „špičce“, ale byly doby, kdy při hospodářské krizi bylo mnoho cizinců propuštěno, a zůstali na našem území bez finančních prostředků. To už je jen krůček k tomu, aby své potřeby pokryli nelegální činností. Vyhledávání cizinců v neregulárním postavení na trhu práce a jejich zaměstnavatelů je nesnadné. Z povahy věci vyplývá, že je velmi obtížné zachytit realitu dané problematiky. Kontrolou „zákon o pobytu cizinců“ se dodatečně zjistí, kolik cizinců pracuje nelegálně, ale to je jen „špička ledovce“, ke které se cizinecká kontrola dostane. Nelegální postavení cizinců v zemi brání jejich společensky žádoucí integraci na trhu práce a jejich ekonomické aktivity, při nichž dochází k obcházení či porušování platných právních předpisů, rozšiřují prostor „sedé ekonomiky“. Podstatou nelegálního zaměstnávání cizinců jsou činnosti skrývané, nedokumentované, balancující na hranici zákona, případně ji překračující. Exaktní popis daného fenoménu není možný, při analýze se lze opírat pouze o odhady založené na nepřímém srovnání různých typů informací: např. dat o obyvatelstvu, pracovní síle, zaměstnanosti a pracovních migracích.

5.1 Motivy a příčiny nelegálního zaměstnávání cizinců

Nelegální zaměstnávání cizinců nepostihuje ve stejné míře všechny sektory ekonomiky, různá odvětví a profese. Je rozšířené zejména tam, kde je využívána málo kvalifikovaná sezónní, dočasná nebo příležitostná práce, vykonávaná v nepřehledných a nesnadno kontrolovatelných podmínkách. Je typické zejména pro sektory náročné na ruční práci, s nízkými odměnami, kde konkurenceschopnost a zisk vysoce závisí na nákladech. Zaměstnavatelé se uchylují k využívání nelegálního zaměstnávání cizinců nejen z důvodu snahy po maximalizaci zisku, ale také pod tlakem vysokých nákladů na pracovní sílu, které závisí na výši daní a odvodů na sociálním pojištění. Mnohdy i proto, že administrativní formality spojené se zaměstnáváním cizinců jsou příliš zdlouhavé, komplikované nebo omezující.

Na vzniku a fungování nelegálního zaměstnávání se do značné míry podílejí neformální sociální sítě, jejichž prostřednictvím bývá zaměstnání zprostředkováno a jejichž činnost nebývá legální. „Práce“ má na mysli nelicencované zprostředkovatelné práce. V souvislosti se zaměstnáváním cizinců mívají zvláštní význam etnické sítě využívající etnické solidarity imigrantů. V těchto sítích bývají zapojeni i etničtí zaměstnavatelé, kteří nelegální pracovní sílu rekrutují a zaměstnávají.

Ilegální migranti (osoby, které pobývají v ČR v rozporu s právními předpisy o vstupu a pobytu cizinců), bývají často ztotožňováni s ilegálními pracovníky a většinou tomu tak je. Proto v teoriích ilegální migrace hraje zaměstnání ústřední roli. Cizinci zaměstnávání v rozporu s právními předpisy představují vysoce heterogenní skupinu osob. Nejen svým sociálním a demografickým složením, délkou doby života v ČR bez platného povolení k pobytu, ale i z hlediska motivů příchodu do země a důvodů, které je přivedly do situace neregulérního postavení v této zemi. V tomto postavení pak přistupují na nelegální zaměstnávání a vystavují se postihům, o kterých vypovídá následující subkapitola.

5.2 Trestněprávní a správněprávní postih nelegálního zaměstnávání cizinců

V souvislosti s nelegálním zaměstnáváním mohou být ze strany právnických osob porušeny normy trestního práva, např. v souvislosti s aplikací ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim**“). Trestným činem se pro účely tohoto zákona rozumí neoprávněné zaměstnávání cizinců (§ 342 „*trestního zákoníku*“), výše trestu se pohybuje od 6 měsíců do 5-ti let odnětí svobody (dle míry zavinění) nebo trest propadnutí majetku právnické osoby.⁴⁵

V rámci shora naznačených trestněprávních aspektů postihu nelegálního zaměstnávání cizinců je zapotřebí poukázat k nástrojům správního (přestupkového) práva legitimizujících uložit tzv. „*správní trest*“ osobám, které v této tematické oblasti poruší zákon o zaměstnanosti. Správněprávním postihem jsou přestupky, které jsou pokutovány pokutou. Tím největším rizikem – spolu se ztrátou dobrého jména společnosti – je značný finanční postih ve formě pokuty na základě ustanovení §§ 139 a 140 „*zákona o zaměstnanosti*“. Právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může být uložena pokuta až do výše 10.000.000 Kč, nejméně však ve výši 50.000 Kč. Zaměstnavatel má také povinnost, v případě zaměstnání cizince bez povolení k zaměstnání nebo bez platného oprávnění k pobytu, uhradit náklady spojené s jeho správním vyhoštěním a další náklady, které jsou vyjmenovány v ustanovení § 141 „*zákona o zaměstnanosti*“.

Nelegálně zaměstnaného cizince čeká řízení o správním vyhoštění. Správním vyhoštěním se podle ustanovení § 118 „*zákon o pobytu cizinců*“ rozumí: „*ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie (doba k vycestování z území se stanoví v rozmezí 7 až 60 dnů)*“. Jako sankce je spolu se správním vyhoštěním určena doba (až 5 let), po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území Evropské unie, viz § 119 „*zákona o pobytu cizinců*“. Za výkon nelegální práce lze cizinci uložit pokutu, a to až do výše 100.000 Kč. Pokud se dotyčná osoba i přes

⁴⁵ ČESKO. § 342 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.

udělení správního vyhoštění nadále bude zdržovat na území České republiky, může se dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 „*trestního zákona*“ a může být potrestána odnětím svobody až na dvě léta.

Fyzické osobě, která zprostředkuje zaměstnání bez povolení, může být uložena pokuta do výše 2 000 000 Kč. Tomu, kdo cizinci tuto práci umožní, může být uložena pokuta až ve výši 5 000 000 Kč dle aplikace ustanovení § 139 „*zákon o zaměstnanosti*“.

6 Dopady státního zásahu

Věcná část „práce“ specifikuje legislativní aspekty problematiky zaměstnávání cizinců. Pokud cizinci tyto aspekty poruší, uchylují k nelegálnímu zaměstnávání a vystavují se postihům, o kterých se čtenář mohl dočíst v předchozí subkapitole. Nastínění některých důležitých zisků a ztrát pro naši zemi, které s sebou přináší nelegální zaměstnávání cizinců, není jednoduché. Čím větší jsou restriktce státních zásahů, tím více narůstá nelegální činnost cizinců. Samotná restrikce generuje zločin, který se je snaží obcházet (př. nedovolené překročení státní hranice, padělání dokladů, drobná kriminalita pro přežití – krádeže).⁴⁶

Obecně je přijímáno, že se díky působení nelegálního zaměstnávání cizinců snižuje cena práce a služeb, čímž vzniká větší konkurenceschopnost. Mnohé výrobky od nelegálně zaměstnaného cizince přispívají k nižší konečné ceně finálního produktu. Na těchto skutečnostech pak vydělávají i běžní spotřebitelé, kteří si tak mohou služby či výrobky pořídit levněji.⁴⁷

Na druhou stranu jsou tu i negativní dopady (př. nespravedlivý přístup k legálně a nelegálně zaměstnaným cizincům), poté v neposlední řadě ztráty na daních, sociálním a zdravotním pojištění vznikající nenahlášením pracovníků a neodváděním povinných zákonných odvodů. Zvýšené náklady státu spojené s touto problematikou, jsou další ztrátou pro naši společnost. Zdravotní rizika, kdy nelegální cizinec nevyhledává adekvátní lékařskou pomoc, jsou jedním z dalších dopadů státního zásahu.

⁴⁶ DÜVELL, F., ed. *Illegal Immigration in Europe: Beyond Control*. Houndmills, New York: PalgraveMacmillan, 2006.

⁴⁷ Commission staff working document – Accompanying document to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council providing for sanctions against employers of illegally staying third-country nationals – Impact assessment. Brusel, 2007.

NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulární migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*. 2007, č. 07/01.

6.1 Ekonomické dopady

Jedním z dopadů nelegálního zaměstnávání cizinců jsou ekonomické ztráty státu. Zaměstnavatel za své nelegální zaměstnance neodvádí povinné zákonné odvody, tudíž nejsou zdravotně pojištěni. Podle Ústavu zdravotnických informací vznikly už v předchozích letech dluhy za ošetření cizinců v nemocnicích ve výši několika miliónů korun.⁴⁸

Není-li ošetření akutní, lze požadovat úhradu za léčbu předem, v praxi se toto provede až po ošetření.

Dlužník je několikrát vyzván k zaplacení, exekuce ale nebývají úspěšné. Je to z důvodu nenahlášení přesné adresy pobytu, tudíž nelze cizince kontaktovat. Nelegální cizinci často svá bydliště mění a změny nehlásí. Nelegálně pobývajícím cizincem na našem území nesdělují žádné instituce na území ČR své bydliště.

Všeobecná fakultní nemocnice v Praze se obrací s žádostí o pomoc na společnost, která se zaměřuje na vymáhání dluhu v zahraničí. Nemocnice také velmi často spolupracují s cizineckou policií, která by mohla daného cizince buď mít registrovaného, nebo ho při kontrole objevit a donutit k zaplacení. Dluhy za zdravotní pojištění, respektive za lékařská ošetření a léčbu, nejsou jediné ekonomické dopady státních zásahů do zaměstnávání cizinců.

Stát přichází i o sociální dávky a daně. Jsou to velké úniky, které by našemu hospodářství velmi prospěly.

Na druhou stranu přicházejí legálně zaměstnaní cizinci o možnost nároku na starobní důchod, protože do dnešního dne nebyla podepsána „bilaterální dohoda“ mezi ČR a Ukrajinou. Nárok na starobní důchod cizincům vznikne až v případě získání trvalého pobytu u v ČR a v počtu odpracovaných let.

⁴⁸ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [online]. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <www.uzis.cz>.

6.2 Kriminalita

S nelegálním pobytem a nelegálním zaměstnáváním cizinců úzce souvisí i kriminalita, která je důsledkem této problematiky. V rámci vyhodnocování kvantitativních ukazatelů je nejrozšířenějším činem krádež (22%). Kriminalita cizinců je procentuálně vyšší než kriminalita občanů ČR. Nejmarkantnější rozdíl byl v roce 2004, kdy kriminalita cizinců byla 16 promile, na rozdíl od kriminality občanů ČR byl 9,72 promile.⁴⁹

Padělání dokladů bylo cizinci často využíváno. Např. pas byl vydán na základě údajů cizince, který již oficiální pracovní povolení měl. Byla zde pouze změněna fotografie, jinak všechny ostatní informace zůstali stejné. Cizinecká policie kontrolou v terénu dle „*zákona o pobytu cizinců*“ listrovala pouze předložené údaje. V databázi nebyly zabudovány fotografické podobizny cizinců. Takto předložený doklad sloužil jen při střetu s namátkovou kontrolou, pokud došlo k zajištění cizince na oddělení cizinecké policie, pak došlo ke srovnávání fotografie vylepené na kartě cizince vůči skutečnosti. Na padělání dokladů byly vyškoleny celé skupiny lidí, kteří se tímto řemeslem živí. V roce 2008 bylo odhaleno 216 osob s padělanými doklady.⁵⁰

V průběhu zpracování věcné části „*práce*“ bylo přistoupeno ze strany jednotlivých států k vydávání biometrických pasů. Cizinci mají padělání dokladů komplikovanější.

⁴⁹ Český statistický úřad. *Život cizinců v České republice* [online]. [cit. 2020-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivot_cizincu_v_cr_20101209>.

⁵⁰ Český statistický úřad. *Život cizinců v České republice* [online]. [cit. 2020-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivot_cizincu_v_cr_20101209>.

6.3 Regulace migrace a její nechtěné dopady

Zavádění restrikcí k omezení migrace a k ekonomickým aktivitám cizinců vytváří řadu nezamýšlených důsledků. Kontroly s tím spojené vyvolaly zvýšení cen za převedení přes hranice či pořízení padělaných dokladů, s tím se prodloužila i doba nutná k pořízení peněz potřebných k zaplacení.

Kontroly tudíž spíše zamezily návratům nelegálních migrantů domů, a tím přispěly ke zvýšení jejich počtu na našem území. Každý rok, v rámci kontrolní činnosti, provádí orgány inspekce práce, kontroly zaměřené na odhalování nelegálního zaměstnávání cizinců. Kontroly probíhají buď na vlastní podnět orgánů, nebo na základě podnětů (dle SÚIP v roce 2018 bylo 1943 podnětů z toho 1337 cizinců nelegálně pracovalo), které orgány obdržely od občanů nebo ostatních kontrolních orgánů a institucí (zejména z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, krajských poboček Úřadu práce ČR, Celní správy a Policie ČR - Služby cizinecké policie). I přes velký počet kontrol, které každoročně probíhají po celé České republice, je zřejmé, že trend nelegálního zaměstnávání cizinců se rok od roku pomalu zvyšuje, a to i přes nepříznivé důsledky, které pak vznikají zaměstnavateli a nelegálně zaměstnaným cizincům.

Kromě restrikcí zaměřených na nelegální migraci je zde další důležitá kontrola a postihování zaměstnavatelů. Zaměstnavatelé změnili své strategie a již nepřijímají zaměstnance do přímého pracovního poměru, ale prostřednictvím „klientů“ a agentur práce. Tato významná změna měla vliv na výši příjmů nelegálních cizinců, neboť část výdělku musí cizinec zaplatit „klientům“. Zvyšuje se konkurence, ta stlačuje mzdy dolů.

Za dobu dvaceti let se v ČR rozvinuly imigrantské sítě a instituce. Tyto sítě asistují cizincům u nelegálních strategií a snižují jejich případné odhalení.⁵¹

Možné řešení: „*Realistická migrační politika hledá cesty, jak při sledování politických cílů zároveň zbytečně nezatlačovat imigranty do neregulérních pozic, aby pak neřešila problémy, na jejichž vytváření se sama podílí.*“⁵²

⁵¹ NEKORJAK, M. Klientický systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky. *Sociální studia*. 2006, č. 1, str. 89–109.

⁵² NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulérní migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS WorkingPapers*. 2007, č. 07/01, str. 18.

6.4 Situační problémové příklady zákona o zaměstnanosti

V předchozích kapitolách jsou nastíněny příčiny vzniku nelegálního zaměstnávání. V této a následné subkapitole budou rozebrány zákonné aplikace jednotlivých zvláštních zákonů a analyzování jednotlivých možných řešení. Zaměstnavatel má několik povinností, o kterých jste se již v práci dočetli. Jednu z nich upravuje § 86 „*zákon o zaměstnanosti*“. Pokud zaměstnavatel zamýšlí zaměstnávat na volném pracovním místě cizince na základě povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty nebo modré karty, je povinen oznámit takovéto volné pracovní místo, na kterém může být cizinec zaměstnán, krajské pobočce Úřadu práce, v jejímž územním obvodu má být zaměstnání vykonáváno, a to včetně základní charakteristiky tohoto pracovního místa.

Dle zpracovatelky „*práce*“ je v intencích možných zefektivňujících návrhů řešení dané problematiky poukázat k problému zaměstnavatele, který nastává při uložení pokuty za porušení povinnosti vyplývající z pracovněprávních předpisů, jejichž dodržování kontroluje Státní úřad inspekce práce (dále jen „*SÚIP*“) nebo Oblastní inspektorát práce (dále jen „*OIP*“) dle ustanovení § 38 „*zákon o zaměstnanosti*“. V tomto případě nemůže mít volné pracovní místo zveřejněno tři měsíce. Po celou tuto dobu si cizinci nemohou podávat u Úřadu práce své žádosti na pracovní povolení. Zaměstnavatel i cizinec musejí vyčkat, až doba vyprší a až poté mohou volné pracovní místo nahlásit a žádost o pracovní povolení podat.

Další povinností zaměstnavatele je povinnost „*ohlašovací*“ kdy dle aplikace ustanovení § 87 „*zákon o zaměstnanosti*“ nastoupí-li cizinec do zaměstnání, je jeho zaměstnavatel povinen o této skutečnosti písemně informovat příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce, a to nejpozději v den nástupu těchto osob k výkonu práce. Zásadním problémem pro zaměstnavatele je splnění dané lhůty nahlášení. Při nesplnění ohlašovací povinnosti se firma vystavuje nebezpečí postihu ve formě pokuty od SÚIP, která tuto problematiku kontroluje. Jak je již uvedeno v § 86 „*zákon o zaměstnanosti*“, pokud je zaměstnavatel pokutován, nemůže mít zveřejněno volné pracovní místo a opět je zde ten samý problém, cizinec nemůže žádat o pracovní povolení na místě příslušném úřadu práce.

Pokud zaměstnavatel splňuje zákonné podmínky, nahlásí volné pracovní místo a cizinec požádá o pracovní povolení, pak dle aplikace ustanovení § 91 „*zákon o zaměstnanosti*“ je povinen jako přílohu žádosti o povolení cizince přiložit pracovní

smlouvu nebo dohodu o pracovní činnosti. Úskalím tohoto úkonu je doložení pracovní smlouvy v originálním znění se všemi potřebnými podpisy. Zaměstnavatel je nucen pracovní smlouvu zaslat cizinci k podpisu a ten mu ji podepsanou zasílá zpět. Tento proces je zdoluhavý a nejistý v důsledku korespondence se zahraničím.

Po doložení všech potřebných dokladů je správní řízení uzavřeno, úřad práce vydá pracovní povolení na dobu max. do 90 dní, dalším možným povolením pro cizince je zaměstnanecká karta. V následujícím článku bude vykreslena problematika zániku platnosti zaměstnanecké karty. Platnost zaměstnanecké karty zaniká dle ustanovení § 63 „*zákona o pobytu cizinců*“ nejpozději uplynutím 60 dnů ode dne, kdy cizinci skončil poslední pracovněprávní vztah, na který byla vydána zaměstnanecká karta. Jak má cizinec postupovat, pokud mu je pracovní poměr ukončen před uplynutím platnosti zaměstnanecké karty?

Následným situačním příkladem je volný přístup cizince na trh práce při podání žádosti o přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU. Dle aktuální směrnice zahraniční zaměstnanosti (č. 16/2019, část 1, bod 4) a stanoviska na portálu MPSV má volný přístup na trh práce „*cizinec*“, kterému je přiznán statut rodinného příslušníka občana EU, a to vydáním povolení k přechodnému pobytu ve formě pobytové karty rodinného příslušníka občana EU. Tento status je přiznán i cizinci, který má podanou žádost o tento typ pobytového oprávnění (dle fikce pobytu) a který se dle směrnice prokáže:

1) záznamem v cestovním dokladu, a to vystaveným dlouhodobým vízem s označením D/VC/řízení/application 2004/38/EC.

2) potvrzením o podání žádosti o povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU, které explicitně obsahuje ustanovení, že žádost o dané pobytové oprávnění je vydána v souladu s § 87 „*zákona o pobytu cizinců*“.

Cizinci, kteří mají zažádáno o výše uvedený typ pobytového oprávnění, mají od **OAMP MV ČR** namísto dlouhodobého víza D/VC/řízení/application 2004/38/EC vydané dlouhodobé vízum za účelem rodinným (D/VC/17-20). Potvrzení o podání žádosti o povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU není v těchto případech vydáno buďto vůbec, či dané potvrzení o podání žádosti neobsahuje rodinného příslušníka a konkrétní paragraf „*zákona o pobytu cizinců*“, kterého se tato žádost týká.

Jakým způsobem odpovědět cizinci na dotaz, zda má volný přístup na trh práce, pokud má zažádáno o výše uvedený typ pobytového oprávnění a má vydané

dlouhodobé vízum za účelem rodinným a potvrzení o podání žádosti o přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU, které neobsahuje konkrétní paragraf „*zákona o pobytu cizinců*“, v souladu s kterým by byla žádost podána.

Veškerá oprávnění k výkonu práce (všechny druhy duálních karet včetně povolení k zaměstnání) se vždy vztahují ke konkrétnímu pracovnímu místu, tedy ke konkrétnímu:

- zaměstnavateli,
- druhu práce a
- místu výkonu práce.

Cizinec se tedy může dopustit výkonu nelegální práce i v případě, kdy je formálně držitelem jak oprávnění k výkonu práce, tak oprávnění k pobytu na území České republiky, nicméně vykonávaná práce neodpovídá některému z výše uvedených parametrů, pro které mu bylo příslušné oprávnění vydáno. Legálně zaměstnaný cizinec se zaměstnaneckou kartou, mění často svoji pozici, na kterou mu byla zaměstnanecká karta vydána. Důvodem mohou být dobré pracovní výsledky a odpovídající povýšení cizince, případně změna pracovní pozice z jiných důvodů. V případě, že cizinec začne vykonávat práci na nové pracovní pozici, aniž by postupoval v souladu se zákonem (v tomto případě získal souhlas Ministerstva vnitra ČR se změnou pracovního zařazení), dopustí se výkonu nelegální práce se všemi hrozcími důsledky. Podobná situace může nastat nejen z důvodu změny pracovní pozice, ale i např. z důvodu přestěhování pracoviště zaměstnavatele a s tím odpovídající změny místa výkonu práce cizince.

Specifický problém představuje otázka změn místa výkonu práce, a to jak změn dočasných, tak těch trvalých. V případě dočasné změny místa výkonu práce nejčastěji hovoříme o pracovní cestě dle aplikace ustanovení § 42 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákoník práce**“). Pracovní cestou se rozumí časově omezené vyslání zaměstnance zaměstnavatelem k výkonu práce mimo sjednané místo výkonu práce. Ustanovení § 93 „*zákona o zaměstnanosti*“ v této souvislosti poměrně jednoznačně potvrzuje, že cizinec, který je držitelem modré karty, zaměstnanecké karty, karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance nebo mu bylo vydáno povolení k zaměstnání, může být zaměstnavatelem vyslán na pracovní cestu, jestliže to odpovídá povaze jím vykonávané práce, pro kterou byla tato oprávnění udělena. To je ovšem vše, co k tomu zákon „*říká*“. Již dále nevysvětluje, za jakých okolností bude pracovní cesta odpovídat povaze vykonávané práce, ani nestanoví další

podmínky, např. maximální délku pracovní cesty. Lze proto obecně doporučit, aby byl cizinci před nástupem na pracovní cestu vystaven tzv. cestovní příkaz, který by kromě náležitostí daných „zákoníkem práce“ stanovil, že se jedná o dočasný výkon práce mimo sjednané místo výkonu práce (na které bylo cizinci vydáno příslušné oprávnění) v rozsahu nezbytné potřeby a že cizinec bude vykonávat práci v souladu s vydaným oprávněním.

Další možné nelegální zaměstnání se objevuje v rámci krátkodobých pobytů cizinců, a to zejména cizinců s tzv. bezvízovým stykem. Krátkodobým pobytem obecně je pobyt v maximální délce 90 dnů v jakémkoliv 180 denním období, kterým se rozumí období 180 dnů bezprostředně předcházejících každému dni pobytu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že bezvízový styk není určen k výdělečné činnosti cizince. Bezvízový styk je na úrovni krátkodobého turistického víza, a pokud by cizinec v jeho rámci vykonával výdělečnou činnost, dopustil by se nelegálního zaměstnání. Otázce výdělečné činnosti se nedávno věnoval i Nejvyšší správní soud, který ve svém rozsudku (rozhodnutí NSS č. 3654/2017 ze dne 4. října 2017) potvrdil poměrně široký výklad termínu výdělečné činnosti: *„Výdělečnou činností je i aktivita, z níž cizinci přímo neplyne zisk či jiná odměna. Podstatné je, že činnost obchodní korporace, za niž cizinec jedná, míří k vytvoření zisku, třebaže až v budoucnu.“* V této souvislosti lze tedy doporučit postupovat velmi obezřetně v případech pracovních cest cizinců, kteří cestují do České republiky v rámci bezvízového styku. Tito cizinci, mnohdy zahraniční manažeři, využívají bezvízového styku k činnostem, které lze označit za výdělečné (zejména z pohledu dosavadní judikatury), a riskují tak správní vyhoštěním z České republiky či další sankce vyplývající z nelegálního zaměstnání. Jedná-li se o krátkodobé pobyty za účelem výdělečné činnosti, zejména zaměstnání, právní předpisy vyžadují u cizinců získání povolení k zaměstnání a krátkodobé vízum za účelem zaměstnání.

6.4.1 „De lege ferenda“ návrhy možných dílčích zákonodárných změn

V rámci této navazující subkapitoly „práce“ budou formou „dílčích“ a „zevšeobecňujících“ výstupů demonstrovány možné „de lege ferenda“ návrhy dílčích legislativních změn, vztahující se ke konkrétním změnám zvláštní právní úpravy zkoumané tematické oblasti.

Jednou z možných změn by mohla být „de lege ferenda“ úprava jednotlivých ustanovení „zákona o zaměstnanosti“ v oblasti zveřejňování volných pracovních míst, kdy je zaměstnavatel v pokutě díky porušování pracovněprávních vztahů, kde by nezveřejnění volného pracovního místa bylo jen v případě hrubého porušení pracovněprávních vztahů. Následně pak úprava oznamovací povinnosti zaměstnavatele při nástupu cizince do zaměstnání. V „zákoně o zaměstnanosti“ jsou veškeré oznamovací lhůty změn 10 kalendářních dní, tudíž tato úprava zákona by je jen sjednotila. Taktéž úprava náhledu na problematiku změn pracovních pozic či místa výkonu práce cizinců u stávajícího zaměstnavatele. Místo vydání nového pracovního povolení by mohla být jen „ohlašovací“ povinnost změn příslušnému správnímu orgánu, totéž by „práce“ navrhovala u služebních cest cizinců. Radikální změna by mohla být provedena v „zákoně o zaměstnanosti“ a v „zákoně o pobytu cizinců“ v problematice zahraničních manažerů – statutárních orgánů, kteří vykonávají svou pracovní aktivitu v rámci bezvízového styku pro svou obchodní společnost.

Další změnou by byla navržena možnost udělení plné moci zplnomocněnci při dokladování originálního znění pracovní smlouvy jako přílohy žádosti o povolení cizince nebo možnost doložení elektronického dokladu pracovní smlouvy a při příjezdu cizince na území ČR by bylo doloženo dodatečně originální znění podepsané pracovní smlouvy cizincem.

V rámci problematiky zaměstnaneckých karet cizinci musejí spolupracovat s odborem azylové a migrační politiky, dodržovat jejich nařízení při vyhledávání nového zaměstnávání, čekat na vyřízení změny a v žádném případě nepracovat bez patřičného oprávnění. Další možností pro cizince by bylo odcestovat do země svého trvalého pobytu a řešit novou zaměstnaneckou kartu na zastupitelském úřadě.

U volného přístupu na trh práce u rodinných příslušníků občanů EU by návrhem úpravy byla úprava vnitřních řídicích aktů - upřesnění jasně daných pravidel vydávání potvrzení, kde by byl narovnan nesoulad mezi vnitřním řídicím aktem ÚP ČR (směrnice č. 16/2019) a vydávanými podklady od OAMP MV ČR.

Závěr

„Práce“ je zaměřena na nelegální zaměstnávání cizinců na území ČR jako negativní jev. Smyslem práce bylo v rámci teoreticko-praxeologického postihu „*de lege lata*“ stavu účinné právní úpravy úžeji objasnit problémové aspekty nástrojů veřejného práva regulujících nelegální zaměstnávání v rámci teritoriálního území České republiky, včetně specifikace důvodů a příčin jeho vzniku.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. Druhá kapitola teoretické části se zabývá migrací cizinců do České republiky z pohledu historie i současnosti. Třetí se věnuje otázce svobodného trhu a s ním související zaměstnávání cizinců na území ČR. Čtvrtá je nejobsáhlejší, věnuje se legislativním aspektům zaměstnávání cizinců na území České republiky a jednotlivým druhům pracovních povolení. Je zde uveden návod, jak by daný cizinec měl dle zákona postupovat. Pátá se zabývá příčinami a následky vzniku nelegálního zaměstnávání cizinců včetně trestněprávních a správněprávních postihů. Tato kapitola pozvolna navazuje na kapitolu šestou, kde je popsán hlavní cíl této práce a to jsou dopady nelegálního zaměstnávání cizinců v rámci teritoriálního území České republiky.

V závěru „práce“ jsou „*de lege ferenda*“ návrhy možných dílčích zákonodárných změn týkajících se reflektujících zkoumanou tematickou oblast. Jedná se o zveřejnění volných míst pro získání pracovního povolení cizincem, „*ohlašovacích*“ povinností při nástupu do zaměstnání cizince zaměstnavatelem, dokládání originálních pracovních smluv k žádosti cizince o pracovní povolení, problematika předčasného ukončení zaměstnanecké karty a v neposlední řadě možnost změny pracovní pozice aj.

„Práce“ by měla přinést více informovanosti o daném tématu, tedy o pohybu cizinců v ČR jak legálně, tak nelegálně.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DRBOHLAV, D., ed. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů: Česko v evropském kontextu*. Praha: Karolinum, 2008. 312 s. ISBN 978-80-246-1552-3.
 2. DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. *Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva grantu MV, U-2116/99*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1999. 144 s.
 3. DÜVELL, F. Irregular Migration: a Global, Historical and Economic Perspective. In DÜVELL, F., ed. *Illegal Immigration in Europe: Beyond Control* (str. 14–34). Houndmills, New York: Palgrave Macmillan, 2006. 271 s. ISBN 978-1-4039-9741-8.
 4. GARSON, J. P., LOIZILLON, A. *Changes and Challenges Europe and Migration from 1950 to Present*. Brusel: OECD, 2003.
 5. HAZLITT, H. *Ekonomie v jedné lekci*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 188 s. *Ekonomie studium*. ISBN 978-80-87197-05-9.
 6. PIORE, M. J. *Birds of Passage. Migrant Labour in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
 7. ROTHBARD, M. N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2005. 464 s. ISBN 80-86389-10-3.
 8. TAPINOS, G. Irregular Migration: Economic and Political Issues. In OECD. *Combating the Illegal Employment of Foreign Workers* (str. 13–45). Brusel, 2000. ISBN 92-64-18515-1.
 9. VON MISES, L. *HumanAction: A Treatise on Economics*. 4. vydání. New Haven: Yale University Press, 1949. 889 s.
- VON MISES, L. *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Přeložil Josef ŠÍMA. Praha: Liberální institut, 2006. 959 s. ISBN 80-86389-45-6.

Odborné články

1. BAKEŠOVÁ, I. „Čínský svět“ v českých zemích I. *Nový orient*. 1996, roč. 51, č. 9. str. 324–326. ISSN 0029-5302.

2. DRBOHLAV, D. Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus on the Foreign Labor Force). *International Migration Review*. 2003, roč. 37, č. 1, str. 194–224. ISSN 0197-9183.
3. HAAVELMO, T. The Notion of Involuntary Economic Decision. *Econometrica*. 1950.
4. CHISWICK, B. M. *Illegal Immigration and Immigration Control. The Journal of Economic Perspectives*. 1998, roč. 2, č. 3, str. 101–115. ISSN 0895-3309.
5. NEKORJAK, M. *Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky. Sociální studia*. 2006, č. 1, str. 89–109. ISSN 1214-813X.
6. NEKORJAK, M. Úvahy nad neregulární migrací se zaměřením na ukrajinskou migraci v Česku. *IVRIS Working Papers*. 2007, č. 07/01. ISSN 1802-0062.

Internetové zdroje

1. Český statistický úřad. *Cizinci v ČR – bez azylantů* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-v-cr-bez-azylantu>>.
2. Český statistický úřad. *Cizinci: Nabývání státního občanství ČR* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nabyvani_obcanstvi>.
3. Český statistický úřad. *Cizinci: Počet cizinců* [online]. 2019 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>>.
4. Český statistický úřad. *Život cizinců v České republice* [online]. [cit. 2020-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivot_cizincu_v_cr_20101209>.
5. DRBOHLAV, D., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. *Ukrajinská komunita v České republice (Výsledky dotazníkového šetření)* [online]. 15. 9. 2010 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z WWW: <https://www.cizinci.cz/documents/551336/568661/ukrajinska_komunita.pdf/63c73454-000b-cb86-431f-a6102c3e9088>.
6. ŠÍMA, J., ŠŤASTNÝ, D. „Zločiny“ bez oběti [online]. Praha: Liberální institut, 2004, č. 8 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.libinst.cz/stranka.php?id=51&highlight=drogy>>.
7. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [online]. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z WWW: <www.uzis.cz>.

Legislativní zdroje

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
2. ČESKO. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
3. ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
4. ČESKO. Zákon č. 269/1999 Sb., o rejstříku trestů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
5. ČESKO. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu (azylový zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
6. ČESKO. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
7. ČESKO. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
8. ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
9. ČESKO. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění. In *Sbírka zákonů, Česká republika*.
10. ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika*.

Ostatní zdroje

1. BOUŠKOVÁ, P. Working Migration of Foreigners in the Czech Republic in 1970s-1980s. In *National Round Tables on Community Relations*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1998.
2. BROUČEK, S. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.
3. ZILYNSKYJ, B. *Ukrajinci českých zemí po roce 1989 (Náčrt hlavních vývojových aspektů)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002.
4. *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008*. Praha: MPSV, 2009.

Seznam zkratk

EU – Evropská unie

ČSSR- Československá socialistická republika

MPSV- Ministerstvo práce a sociálních věcí

MV ČR- Ministerstvo vnitra České republiky

NSS- Nejvyšší správní soud

OAMP MV ČR- Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky

OIP - Oblastní inspektorát práce

SÚIP- Státní úřad inspekce práce

ÚP ČR- Úřad práce České republiky

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu	str. 12
Graf č. 2: Státní občanství ČR nabytá během roku	str. 13
Graf č. 3: Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst	str. 24
Graf č. 4: Četnost jednotlivých povolení	str. 28
Graf č. 5: Četnost jednotlivých zemí	str. 29